

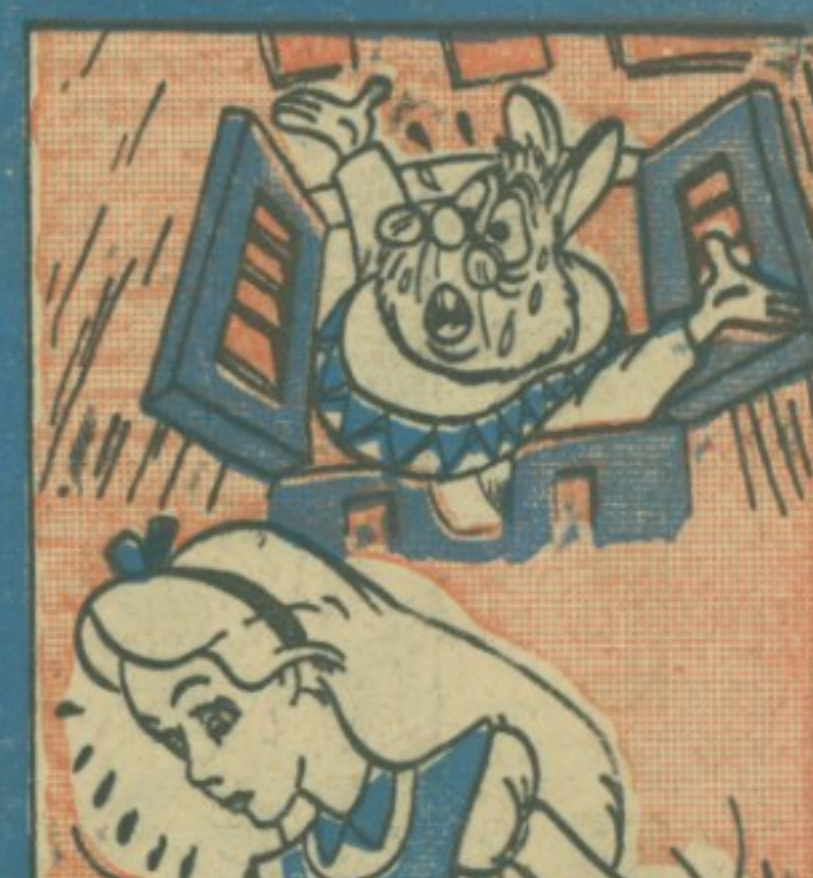
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXI — Број 380
Субота, 11 април 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

У овом броју:

- ПОСЛЕДЊИ ВЕЛИКИ ШТРАК
- АНДЕРСЕН
- ЖИВИ СНВШКО ВЕЛИК

СТРИПОВИ:
Ваш челик, Поја, Мила, Флаш Гордон, Вил и Вил, Условна лепотица, Велики Алек и Три мускетера

А.Т. Јау/19

ПРИЧА О БАНКНОТИ ОД

АНДЕРСЕН

го личних предмета, књига, разних докумената и успомена на великог писца.

Међу посетиоцима увек има много деце. Просто их је тешко одвојити од витрина са књигама и цртежима, у којима је Андерсен оживео велики дечји свет, пун лепих прича, које после дуго закупањају њихову машту.

Али, може се догодити, ако водич случајно не укаже на једну витрину, да посетиоци не виде један од најинтересантијих докумената — новчаницу од једног долара.

Ево, како је она ту доспела.

ница говоре најубедљивије о великој љубави малишана према њему.

Андерсенова бајке познате су и по илустрацијама које је

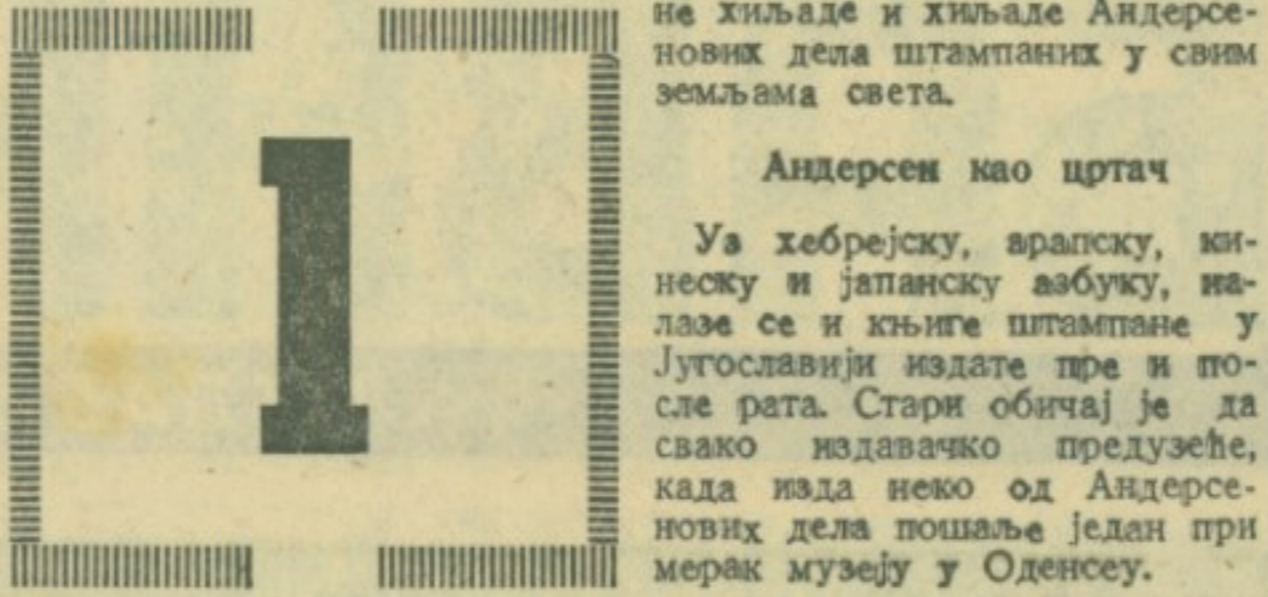
за њих правко дански уметник Педерсен. Оригинали илустрација се налазе такође у музеју, по изданима соба и библиотеке у којој су смештене хиљаде и хиљаде Андерсенових дела штампаних у свим земљама света.

Андерсен као цртач

Уз хебрејску, арапску, кинеску и јапанску азбуку, налазе се и књиге штампане у Југославији издате пре и после рата. Стари обичај је да свако издавачко предузеће, када изда неко од Андерсенових дела пошаље један примерак музеју у Оденсеу.

СТАЛНИ АНДЕРСЕНОВ ПРТЉАК

долара

Xиљаде туриста пролазе кроз Оденсе, дански град на романтичном острву Финен.

Већину њих привлачи у овај град, иначе пун старинских грађевина и веома живописан и леп нарочито упрочеће, успомена на највећег писца дечјих бајки Ханса Кристијана Андерсена.

У једном крају града налази се кућа у којој се родио мали Андерсен, као син сиромашног обућара и праље. Осим очевог обућарског стола, једне постеле и клупе нема готово никаквог другог намештаја.

Једино су на прозорима биле увек чисте и лепо испеглане завесе, јер је његова мајка желела да и сиромашни дом изгледа бар колико-толико лепо.

У другом крају Оденсеа, живео је Андерсен такође у малој кући после очеве смрти када му се мајка преудала. Ту је уређен музеј са мно

Из једног градића у америчкој држави Минесоти написана је писмо невесте рука једне девојчице. На коверти је име, тада већ умрлог писца Андерсена, а у њој новчаница од једног долара и неколико речи: прочитала је почетком овог века у једном америчком листу о Хансу Кристијану Андерсену. Ту се каже да сва деца света дугују много великом писцу.

И она није много размишљала. Из своје уштеђевине је узела новчаницу од једног долара и у писму је послала Андерсену као „отплату дуга“.

Али прича ту још није завршена.

Када је после Првог светског рата девојчица, тада већ одрасла девојка, дошла у Данску и посетила музеј у Оденсеу, њеном изненађењу није било краја: под стаклом витрине нашла је своје писмо и новчаницу.

Међу многим значајним успоменама на Андерсена ово највише дечје писмо и новча-

АНДЕРСЕНОВА КУЋА У ОДЕНСЕУ

У неким од тих издања, налазе се осим Педерсенових, и цртежи које је сам Андерсен правно на својим путовањима.

Познато је да је он, можда и због својих несрећних љубави, потражио утеху у путовању широм света. Са собом је носио увек само два кофара, несесер, књигобрани, футролу за цилиндер, и једно уке. Од њега се писац, нарочито, никад није раздвајао. Причало се да га је носио за случај пожара у хотелу — да би се помоћу њега спустио кроз прозор.

Сви ови предмети сачувани су и налазе се у музеју заједно са осталим личним предметима, — четкицом за бријање, наочарима, чајником и другим...

Са својих путовања Андерсен је, уз белешке које су му после служиле за писање дела, доносио и цртеже крајева или знаменитих места кроз која је пролазио.

Са турским пасошем доспео

је и до Београда и направио цртеж: насеље на реци, опасног зидинама, са једним дрвеним торњем и неколико минарета.

На том цртежу — да сам аутор није написао шта је — тешко да би неко препознао Београд.

Андерсен је као путник имао још једну особину — сакупљао је и разне успомене: поштом букет цвећа, као оне љубичице из Сорента која је

СЛИКА ОД ИЗВЕШАЊЕ ХАТИЈЕ — РАД АНДЕРСЕНА

добно од једне слепо девојке, и слитно.

Реченицом о слепој девојци он је и почео свој роман „Импровизатор“.

У време када је он живео постојао је обичај да виђеније породице у граду позивају ученике недељом на ручак. И Андерсен је често бивао гост на таквим недељним ручковима.

Али, док се чекало да ручак буде готов, гости су обично забављали домаћиницу децу. Андерсен је деци свог домаћина причао тако лепе бајке да су она тражила од својих родитеља да га често позивају.

Но, да би деца имала чиме да се забављају и кад он оде, смислио је и другу забаву: из разних новина и часописа тог времена резао је слике и лепио их у обичне свеске у којима је понекад писао и текст као објашњење цртежа.

На тај начин Андерсен је био у неку руку, и претходник данашњег стрипа.

Доста таквих свезака са његовим, и из новина исеченим илустрацијама, сачувано је у музеју.

Као што је вешто руковао пером славни писац се вешто служио и маказама: остала је велика збирка од неколико стотина ликова, орнамената, фантастичних фигура које је, просто, изрезао маказама.

Према неким најуспелијим Андерсеновим остварењима у папиру начињене су касније слике на порцелану или стаклу. Тако је омогућено посетиоцима да за мале паре задрже трајнију успомену на његове радове. Може се купити и ружичко паче, и морска сирена и многи други јунаци његових бајки...

Х. М. С. Т. Е. Н. Л. И

„Стенли и Ливингстон“ су два имена, али ће остати нераздвајива, као један појам, док је света и века. За Хенрија Мортона Стенлија, америчког новинара, име Ливингстон је у први мах значило само задатак који је добио од редакције. Доцније, када је упознао овог енглеског мисионара, постали су прави пријатељи.

Један од великих истраживача „Првог Континента“ новинар Стенли рођен је у сиромашној породици у Белсу, у Енглеској, 1841 године. Право име му је уствари Џон Роланде. Пошто је отац напустио породицу, мајка је малог Стенлија сместила у један јавни радни дом. Одрастао без љубави и разумевања, он је постао ловучен и апатичан.

Када је напунио 17 година, 1858, побегао је из дома и запослиши се на једном броду као мали кружео је за Америку. Пошто је брод пристигао у Њу Орлеансу он је напустио посао и пошао сам у живот „без гроша“ без икакве струке или знања којим би се могао користити, само са жељом да што више види.

Док је трагао за послом, наишао је на Хенрија Мортона Стенлија, богатог трговца без деце. Стенлију се одмах допао младина, заволео га је и усвојио. Отац Џон Роланде прима и ново име, а добија и посао. Нови живот се отворио пред њим. Све благодети које су му дотле биле ускраћиване почео је да осећа.

После смрти поочима продата је и његова радња. Стенли је морао да потражи нов посао. Одувек је имао слабости према писању и тако се одао новинарству. Направно је уговор са неколико листова да им шаље дописе са „Запада“ где су се тек стварале нове земље. У почетку је био „неспретан“ репортер, али се убрзо усавршио.

Успеси које је имао као новинар у самој Америци побудили су га да крене и изван ње. Тако, 1869 године, одлази у Њујорк. Демсу Гордон Бенету из „Њујорк Хералда“ предлаже да га поставе за дописника. Пристаје да сам сноси све трошкове. Пошто је приликом добио је и први задатак — да прати једну британску војну експедицију у Етиопију. (Наставиће се)

ЕДГАР ВАЛАС И ПРОЛЕЋЕ

Главни уредник једног великог лондонског часописа позва једног дана Едгара Валаса и рече му:

— Напишите ми један мали чланак о пролећу, па ћу вам за њега платити двоструко већи хонорар но за остале ваше ствари.

Познати писац криминалних романа забезбедно је погледао новинара:

— Јесте ли полудели? Ја и пролеће?

На то овај смешно се одговори:

— Баш због тога што је вас и пролеће тешко замислити то би била права сензација! Валас је неко време разми-

шљао о овом необичном али примамљивом предлогу и најзад одлучи да прихвати понуду и покуша да и он једном буде романтичан.

Чим је стигао кући позвао је своју секретарицу и без иједне речи објашњења стао је да јој диктира поручени чланак право у машину.

Секретарица није могла да верује својим ушима и упитно га је погледала, али је Валас бесно викнуо:

— Не гледајте ме тако, већ пишите оно што говорим.

То је заиста био чланак пун лирског заноса. Из сваког ретка просто је избијао мирис пролећа: млада зелена трава, блиставе капи росе, нежно зелено и трепераво лишће бреза, облачићи на свиленоплавом небу, дах пробудене земље, младост, нове наде, полет. У том пролећном пејзажу појављује се, најзад, као слика лепа девојка са својим витким хртом. Пред њеним ногама лежи шарена пољана као из снова. Хрт трчи по пољани, пијан од младости и радости, њушка, кевће, ури сопствени реп. Његова господарица спушта се љупко на траву.

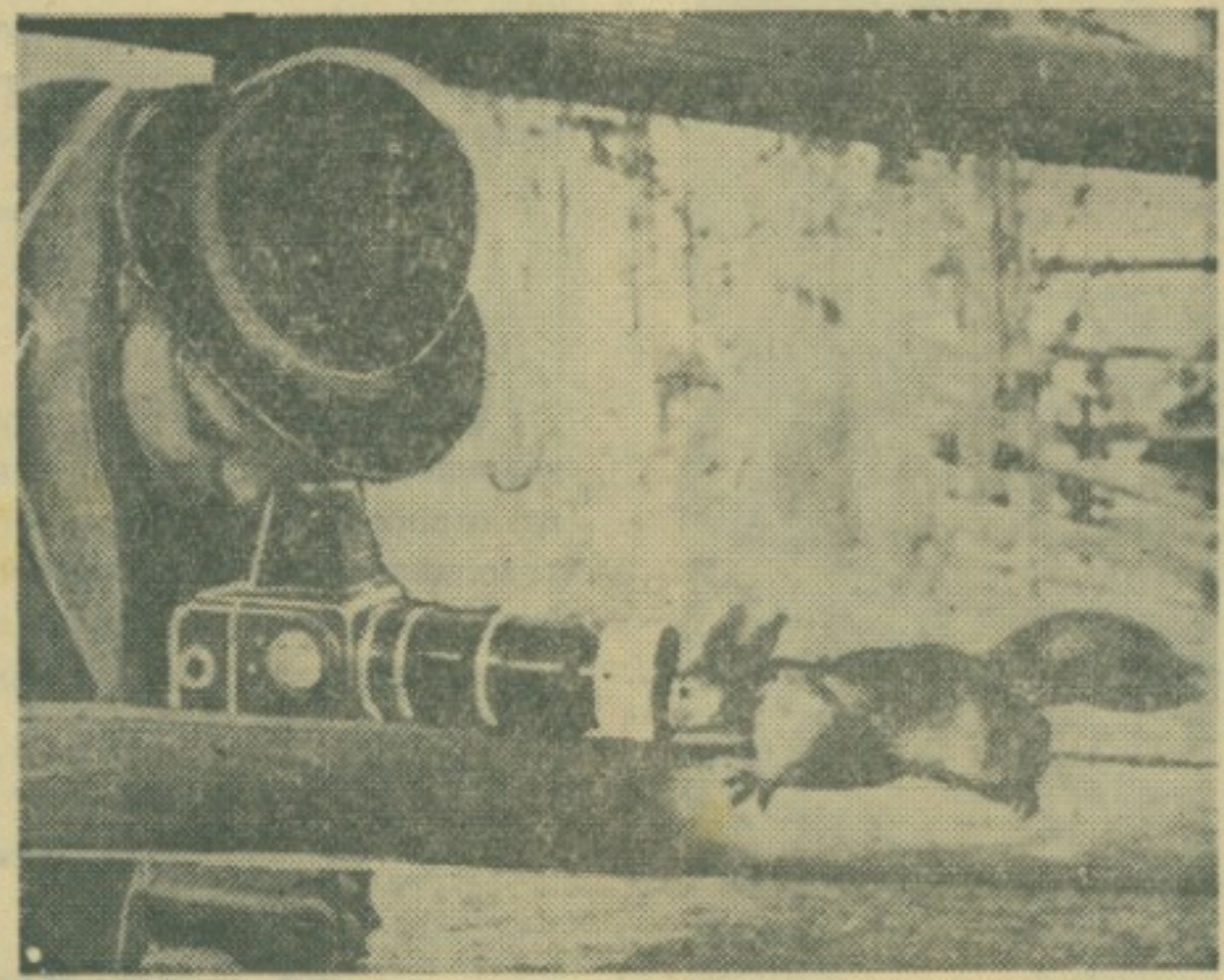
Изненада, она испод себе осећа неки тврди предмет. Подиже се, погледа и престашико крикне: на вилинској пољани лежи један револвер!

Едгар Валас се, и не примећујући то, вратио свом „занату“ и није више могао, поред најбоље воље, да настави пролећну песму у прози.

И тако је место порученог чланка о пролећу угледао свет један нови криминални роман.

КИТ У ЛЕДУ

Штампа је већ писала да су енглески истраживачи пронашли у једном глечеру Шпицберга одраслог смрзнутог кита. Сада се поставља питање, како се то догодило? Топљење леда омогућило је да на површину избије део његова трупа иако се изнад њега протезао слој дебео 20 метара. Да је кит прво утонуо, резонују стручњаци, он би морао да плива на површини и потом би се распао. То траје много краће но што би се вода око њега смрзла. Очигледно је да кит није могао да улету и већ слебениу санту. Ипак, изгледа као највероватније да се пре 2.000 година кит нашао у пределу где је пад температуре био толико брз и велик да није могао да побегне из ледене клопке.

Радознала веверица

Фоторепортер је морао да употреби апарат са веома јаким објективом јер се бојао да ће му млада веверница побегти чим јој се приближи. Међутим, догодило се нешто сасвим неочекивано. Привучена изгледом фотографског апарата, веверница се толико приближила да је њушкицу приљубила уза сам објектив да види шта ту има.

ВОЛТЕР У ПРИЧАМА

Када је као гост боравио на двору Фридриха Великог Волтер, и поред упорног покушаја да научи немачки, никако то није могао. Приликом изговора се просто гушио. Љут због овога, он је Немцима пожедео више духа и мање консонаната.

Прва лектира Волтерова биле су књиге набављене за 2.000 франака коју је суму завештала једна богата суетка јер је у малишану, већ врло рано, видела „знаке величине“.

Кржљавом и јадном детету чији је долазак на свет мајка платила главом, бабица је про рекла само један дан живота. Али Волтер је, изгледа, већ тада имао духа — продужио је да живи. И дочекао 84 године.

За време прогонства у Енглеској (1726—29), Волтер је присуствовао погребу Исака Њутна чији је одушевљени

присталица био. Убрзо после тога у једном друштву се повела реч о томе ко је највећи човек: Александар, Цезар, Тамерлан или Кромвел. Неко је преко очекивања убацио — Њутн. „И е правом — доао је Волтер — јер њему који наш дух јача снагом истине, а не онима који га заробљавају, дужни смо да одајемо поштовање“.

„Имам две будале за синове — говорио је увек Волтеров отац — једну песничку (Волтер), а другу прозну (други син Арман)“. Међутим,

када је 1718 године био на претстави „Едипа“, трагедије коју је Волтер написао у 18 година, а која је двадесет пет вечери приказивана пред препуном двораном, отац је седећи у ложи гуњао задовољавајући се: „Гле, угурсуза!“

„Бурбони су се могли одржати на власти да су надзирали мастило и хартију“ — рекао је Наполеон, алудирајући на дела Русоа и Волтера, међу којима је прво било „Огледи о наравима“. Сматрао је да су она, посредно, утицала на пад Бурбона.

ПРУГАСТИ БЕЛИ МЕДВЕД

Зоолошки врт у Копенхагену добио је пре неколико месеци необичну принову: бело поларно мече чије крзно красе бledомрке пруге. О његовом „рођењу“, које претставља праву зоолошку сензацију, јавност је тек недавно дознала. Оба родитеља шареног белог мечета потпуно су бела, а исто тако и његов „брат“ близанац. Научници сматрају да је ово необично поларно мече наследило своје тамне пруге од давних предака који су живели пре више хиљада година.

Ripley's ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ГРАНЧИЦА РУЗМАРИНА
СМАТРАНА ЈЕ У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ ЕНГЛЕСКОЈ ЗА СИГУРНУ ЗАШТИТУ ОД КУГЕ И ЦРНЕ МАТИЈЕ

СУПА ОД КОРЂАЧЕ
ПРЕПРЕМАНА ЈЕ ЗА БАНКЕТ ПРИРЕЂЕН 1768 ГОДИНЕ У ЧАСТ ДАНОКОВОГ ВЛАДАРА КОМЕ ЈЕ ТО БИЛО ОМИЛЈЕНО ЈЕЛО. ОНА СЕ ОТАДА УВЕК СЛУЖИ НА СВИМ БАНКЕТИМА ЛОНДОНСКОГ ЛОРДА МАЈОРА

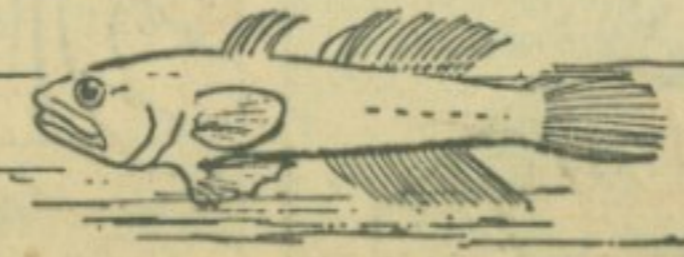
ВОДОПАД КОЈИ ЈЕ ТЕКАО КРОЗ ЛЕДЕНУ ЦЕВ
ВОДОПАД ХАРДРОУ
ВИСОК 30 МЕТАРА КОЈИ СЕ НАЛАЗИ У БЛИЗИНИ ХОВЗА (ЕНГЛЕСКА) ЗАМРЗАО СЕ 1739-40 ГОДИНЕ У ШИНОВСКУ ШУПЛУ ЛЕДЕНУ ДУЛУ КРОЗ КОЈУ ЈЕ ВОДА НАСТАВИЛА ДА ТЕЧЕ

НЕЛ ГВИН, БРИТАНСКА ГЛУМИЦА ДОБИЛА ЈЕ ГЛЕМИККУ ТИТУЛУ ЗА СВОГ ШЕСТОГОДИШЊЕГ СИНА ДРЖЕКИ ГА ВАН ПРОЗОРА У ПРИСУСТВУ КРАМА ЧАРЛСА II И ПРЕТЕКИ ДА ЂЕ ГА ИСПУСТИТИ НА УЛИЦУ УПЛАШЕНИ ВЛАДАР УЗВИКНУО ЈЕ: „СПАСИТЕ ГРОФА ОД БЕРФОРДА“

ЧИЗМЕ
НАЧИЊЕНЕ ОД КОЖЕ МЕДВЕДИХ ШАПА НОСИЛИ СУ НЕКАД ИНДИЈАНЦИ ДА БИ ЗАМЕТЛИ ТРАГ

РИБА БЕЛИ ГЛAVOЧ (арча, pellucida) ИМА НАЈКРАЊИ ВЕК ОД СВИХ СИДАРА ИЗЛЕЖЕ СЕ У АВГУСТУ И УВЕК УГИНЕ ЈУЛА СЛЕДЕЋЕ ГОДИНЕ

© 1958, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved

Пас, коме је подигнут споменик

Мансон, копач злата, имао је срећу. У малој притоци реке Јузон нашао је златан песак, па чак и један пручен чистог злата велики као јаје кокоске. Напунио је неколико врећица песком и зажалио што не може понети више јер му је изгледало да мали поток крије велико благо. Морао је што брже да оде у варош Ном да региструје своје налазиште, јер би иначе могли и други да дођу и заузму његово место.

Побеснела псећа запрега

Иако је изгледало да ће доћи до снежне олује, Мансон даде знак да запрега крене. Хауки, пас предњак, узнемирено је удисао ваздух, а ушима приљубљеним уз главу као да се заштитио од блиског невремена. И други пси су били немирни и кратко кевтали.

Сат касније бура је почела да бесни. Трајала је три дана. Само стопа по стопу могао је копач злата да напредује са својом запрегом. Потпуно је био изгубио смер, али се уздао у Хаукија. Ишло се много лаганије него што је предвиђао и ускоро му је сасвим нестало хране за псе.

Онда се деси оно чега се сваки водич највише плаши: пси побеснеше од премора и глади! Почело је тиме што је прво пас Брауни испустио болан крик, а затим забави зубе у врат свог суседа. Најправилније би било да га је Мансон одмах убио, али се све одиграло таквом брзином, да, док је он изненађен спремао пушку, борба се већ увелико водила.

У року од неколико секунди читав псећа запрега је урла-ла и ваљала се по крвавом снегу. Сви осим Хаукија и кучке Жанете која је била с њим упрегнута. Иако је имала ране-жу предњу шапу, она се отргла из запреге и одгурнула у ноћ. Мансону није остао ника-

кав избор. Морао је побити псе — уколико је још неки био жив. Пуцао је доклегод није завладао потпуни мир.

Хауки је све време стајао непомицан. Ниједан од побеснелих паса није се усудио да му приђе. Мансон га ослободи запреге и пас одмах одлучи да трага за Жанетом. После свега неколико секунди он је пронађе. Од страха била се закопала у снег. Он јој олиза рањену шапу и домами је до санки.

Мансон је био свестан да је сада свему крај. Видео је да Жанета не може да помогне, а с једним псом није могао даље. Почео је мрзовољно да растоварује санке. Врећице са златним песком побацио је у снег, а само велики глумци спрпао је у џеп. Нека га набу с његовим лешом.

Четвороножни јунак

Хауки је испитивачки посматрао свог господара. Није му се допало што овај не креће даље, и зато га кратко заурла, дотрча до санки и стаде на своје место. И Жанета поче да шепта, али паде пре него што је стигла до запреге.

Мансон подиже животињу и положи је на санке. Било је то лудо што је радио, јер Хауки није могао сам да их вуче. Али, храбри пас подиже зубима своје кајшице и загледа се у Мансона.

— Не иде тако, стари друже, — мрмљао је Мансон. А ипак од прекинутих пређица састави некакаву запрегу за Хаукија. Није била потребна никаква заповест за половак. Пас сам повуче санке и оне почеше да клизе. Као у сну тапкао је копач за њима. После пола сата више није могао да иде. Седе и он на њих, а Жанета се привуче и наслони на њега. Хауки је вукао и даље. Мансон се намерио тако да заштити главу од ледених иглица којима га је олуја шибила. Капуљачом се тако замотао да је о-

стао само мали отвор за ваздух.

Мора да је заспао, јер кад је опет почео да мисли била је већ ноћ. Олуја је била попу-

„на десно“, али Хауки продужи пут у чудном, несигурном смеру. Мансон увиде да се поу нешто десило.

Скочи са санки и притрча Хаукију. Ухватиоши кајшице он га заустави. Тешко је дах-тао и стално окретао главу као да хоће нечега да се ослободи. Цмљети му је Жанета ли-зала њуцку. У врећици која је

стигао је тачно где је треба-ло. По групи дрвећа Мансон је утврдио да је свега за једну миљу удаљен од свог шатора.

Изнуреног пса он положи на санке, а сам се упрегну. Није више било далеко. За два сата стигли су до шатора и залиха хране. Неколико дана после тога напхоше ту да неки копачи злата са две псеће запреге и поведоше Мансона и његове псе у Ном.

Хаукијев вид није се могао спасти. Додуше, није остао потпуно слеп, али му је вид то-лико ослабио да није више мо-

гао бити предњак. Друго место у запрези Мансон није хтео да му додели, јер то би била у-вреда за овог храброг пса. Али, нађен је излаз. Хаукију је дозвољено да трчи слободно по-ред санки.

Захваљујући Хаукијевом не-погрешивом инстинкту, Мансон је нашао и оно место где је бацио врећице са златним пе-ском.

Кад је Хауки утинуо, поди-гнут му је у Ному споменик, а име му је записано у „Златну књигу запрежних паса са Аља-ске“.

ДА НИЈЕ БИАО УДИЦЕ...

На обали реке Вајр близу Флитвуда у Енглеској, 52-годишњи Роберт Рејд мирно је пецао рибу. Одједном је одјекнуо ужасан крик и у брзим таласима реке појавило се тело неког дечака. Не часећи рибар је замахнуо удицом и на његову огромну радост она се закачила за одело малог дављеника. С највећом зебњом повлачио је канап и дете довукао до обале. После га је рукама извукао из немирне воде. Рибар и родитељи, који су као без душе дотрчали, успели су да вештачким дисањем дете поврате у живот.

И С Т О...

У већини филмских студија у Холивуду глумци који задоцне морају да напишу кратко оправдање у књигу која их отворена чека у предворју. Уобичајено је да кад први зодочнели наведе као разлог „магла“ или „квар на аутомобилу“, остали за њим, и не гледајући, забележе само „дето“ (исто). Недавно су тако три глумца додали „дето“ испод претходног образложења. А оно је гласило: „Моја жена је јутрос родила близанце“.

И они се решили...

У ирској варошци Данглов до пре месец дана била је на снази уредба из 1918 године. Према њој су брачни парови, ако су желели да седе једно поред другог за време биоскопске претставе, морали на улазу да покажу венчаницу. Неочењени су имали места десно, а неудате лево од пролаза на средини. Оци Дангалова су, ипак, најзад одлучили да пођу „у корак с временом“ па су укинули наредбу.

»РОГ« АФРИКЕ

БИЋЕ СЛОБОДАН

ванији Сомалци служе се арапским језиком.

У Сомалији је данас искључиво племенско уређење. Основна јединица је „рер“, што значи група породица. Више оваквих сродних „рера“ удружује се у „тол“, што би одговарало племенској организацији; „тол“ сваких неколико година сазива општу скупштину на којој се демократским путем бира племенски поглавица. Њега Сомалци називају султаном.

Пошто на целој територији има врло мало наводњених површина и пошто климатске прилике у разним крајевима нису једнаке, у Сомалији је бављење сточарством могућно само на номадски начин.

Земљорадња, а тиме и вежбање номада за земљу, тек је у зачетку. Сталних пољопривредних радника има само на фармама странаца, док је самосталних ситних сељака још веома мало.

У градовима које су подигле колонијалне силе, настаје прво градско становништво, — ситни трговци и занатлије.

Од дела Зењ-царевине до фашистичког похода на Етиопију

Бивша Италијанска Сомалија је највећа и најважнија

сомалска територија. А читаво обала Сомалије рано је пала под утицај муслимана. Градови на источној обали, од којих су најглавнији Магадисо и Брава, представљали су део Зењ царевине и делили њену судбину. У шеснаестом веку покорили су их Португалци, следећег века имамаи Мускат, а 1889 султани од Занзибара. Уговорима са сомалским султанима 1889 и спору зумом с Великом Британијом, Занзибаром и Етиопијом, обала источно од Британске Сомалије пала је под италијански утицај. Августа 1892 султан од Занзибара дао је у најам Италији луку Бенадира на педесет година. Споразумом од 13 јануара 1905 султан од Занзибара уступио је своја суверена права у лукама Бенадира италијанској влади за 144.000 фунти. После тога италијанска влада преузела је потпуну управу у лукама, а 1905 године Велика Британија је уступила Италији земљу близу Кисмају.

Године су пролазиле. Италија је, са своје стране, мало улагала, а из Сомалије снабдевала своју индустрију и хранила становништво.

Фашистичка управа железне да се представи свету као једна од великих сила, са којом се мора рачунати. Зато је као најпогоднију за једну једину демонстрацију, изабрала Етиопију. Она је слаба, без великих ратничких традиција — мислили су фашисти — и биће то лак а масан залог.

Француска и Енглеска су мирно посматрале њихове припреме за напад. Италија је убрзано вршила пребацивање својих трупа из Европе и мобилисала саме Сомалце против Етиопије. Фашистичке фанfare су затрубиле. Од аутомобила, топова и тенкова није се могло проћи. То је био знак за „велики“ поход! Авиони су 1935 почели да лете по афричком небу и да плаше безбрижну дивљач. Брујали су „Фијатови“ и „Ланчијини“ мотори кроз увек тихе пределе. Из пушака и топова косила је смрт.

Како су се преварили фашистички стратеги! Сваки корак по етиопској земљи плаћали су крвљу. Стреле су се супротстављале митраљезима и унут

кале их. Прса етиопских људи су била најјачи бедем који је годинама бранио отаџбину.

О херојству етиопског народа зна цео слободољубиви свет.

Јануара 1941 године, британске и афричке трупе запоселе су Италијанску Сомалију, а 1948 је Велика Британија вратила Етиопији Огаден, који су им Италијани били одузели.

Уједињене нације су 2 децембра 1950 године, повериле Италији старатељство над њеном бившом колонијом, са задатком да оспособи Сомалију да у року од десет година постане независна држава.

И афрички „рог“ ускоро треба да се ослободи туђинске власти. Година 1960 је одређена као последњи рок до кога се на њему могу најдуже задржати Европљани.

ПОШТОМ У ШКОЛУ

У Онтарију, централној канадској провинцији, има више од 1200 деце која уче школу путем поште. Овај начин школовања је одобрен од Министарства наставе, јер једино овај начин могу да се образују она деца чији родитељи обављају службу на светионикима, или су мисионари код Индијанаца у северном делу Онтарија, или, пак, имају фарме у удаљеним крајевима.

Провинција Онтарио сноси све трошкове око овог необичног школовања. Али овако могу да уче само она деца која станују у местима удаљеним најмање 5 километара од најближе школе, и која могу да докажу да им не стоји на располагању никакво превозно средство. Значајно је још и то да ови ученици добијају све школске књиге бесплатно, а постижу и добре резултате у учењу, јер се специјални учитељи брину о њиховом напретку.

Вашите поглед на карту која представља афрички континент. Да ли вам његова десна страна, коју зашпаљускују таласи једног мора и једног океана, код Аденског Залива, личи на неку израслину? Не зна се коме је прво пало на памет — географу, историчару, трговцу, путописцу или првим истраживачима да то пространство од 340.000 квадратних миља, на коме живи преко три милиона становника, назову „рог Африке“.

На том „рогу“ живе искључиво Сомалци. По њима се ово пространство, званично, зове Сомалија.

Пре њих ову област су насељавали Банту-црнци. Али они нису имали снаге да се одупру јачим племенима. Због надарања Гага, они су одлазили све даље док им се траг није сасвим изгубио.

После многих векова, за које време су се смењивали на управи сомалски султани, португалски освајачи, Турци, Египћани и занзибарски султан, последњих година прошлог века дошле су колонијалне силе и поделиле међу собом територију Сомалије.

Три европске државе, Француска, Енглеска и Италија, уграбиле су лавовске делове. Француска се утврдила на те-

риторији којом и сада управља и која се званично назива Француска Сомалија. Велика Британија у свом делу — Британској Сомалији, Италија је, уз сагласност Велике Британије и Француске, окупирала територију која носи назив Италијанска Сомалија. Менелки је заузео данашњи Огаден и јужне делове покрајине Борана, настањене сомалским племенима. Поред дела, који званично носи назив Енглеска Сомалија, британске власти су уз своју колонију Кенију укључиле и сомалску територију с оне стране реке Тана. Француска Сомалија има 60.000 становника. Британска 700.000, бивша Италијанска Сомалија 1.270.000 и Етиопска Сомалија 700.000.

„Рер“ је група породица, а „тол“ неколико „рера“

Говорни језик свих Сомалца, подељених између три европске колонијалне државе и Етиопије зове се — сомали. Поједине групе говоре разним дијалектима али су они свима разумљиви. Сомали је само говорни језик, док је свака колонијална власт завела у администрацији као званични — свој језик. Сомалци су покушавали да уведу своје домаће писмо, али је то, засад, остао само покушај. Образо-

КАО ПО ПОРУЏБИНИ

Један фоторепортер желео је да снима распрскавање водених капљица. За то се није обратио човеку, већ једном делфину који то уме боље и лепше од људи. И ево шта је добио!

ТРИДАКНА ГИГАС И ВЕШТАЧКА НОГА

Аустријски подводни истраживач Ханс Хае кренуо је почетком прошле године на шестогодишњу пловидбу по Индијском Океану и топлим јужним морима. Његови другови и он спадају међу прве гњурце-истраживаче. „Подводна“ каријера смелог Аустријца почела је још 1937 године на Француској ривијери. Отда је море, како сам каже, његов други дом. Овде доносимо један одломак из његове књиге „Ми излазимо из мора“.

Пловили смо против струје изнад подводног гребена, и нашли се усред правог, као из бајке лепог, коралног пејзажа. Дубина лагуне износила је 10—12 метара. Ту,

у, осмотриле нас и поново нишчеле. Кудагод смо бачили поглед откривали смо задивљујући чудне и лепе коралне „грађевине“ између којих је све врело од малих и великих риба. Ту смо угледали и прву црноносу шкољку тридакне. Лежала је на дну, масивна, с полуотвореном таласастом љуштуром. У пречнику је имала више од два метра.

Посматрали смо је изблиза, с неком врстом поштовања. Као што смо негде раније прочитали, њени спољашњи делови претстављају „баштицу“ у којој тридакна гигас „гаји“ оштру водено биље слично ономе што слободно плива по води. То биље „живи“ на кожи и у ткиву шкољке и претставља допунски извор њене исхране — редак случај кад храна не долази само споља, већ и из сопственог тела. Пре но што ће своје потомство пусти у свет, тридакна гигас га снабдева стотинама таквих симбиотских водених биљака. Због тога што је овом биљу за његов живот и sazревање потребна сунчева светлост, тридакна гигас се увек налази на добро осветљеном месту и стално држи своју љуштuru полуотворену.

Лота је сасвим близу придела руку: шкољка се у тренутку затворила.

— Шта мислиш — запиташа ме кад смо се вратили на површину да ли би човек смео да стави ногу међу њене капке? Не верујем да би могла да ме „зароби“.

— Боље да то не чиниш, можда ћемо успети да негде набавимо какву вештачку ногу. Нема смисла ризиковати, — одговорила ми је.

Једног дана Лота ми је у Керису обратила пажњу на радњу у којој су се продавале чарапе. У витринама су биле изложене многобројне вештачке женске ноге у свиленим чарапама. Зауставили смо се, ушли у трговину и на опште чуђење купили једну ногу. Била је од пластичне масе и ми смо је покрили још слојем гипса. Нека дивовска тридакна на њој испроба своју снагу! С наше стране то баш није било сасвим поштено јер је нога била прилично тврда. Али, у сваком случају то је нога, и бољу нисмо могли наћи.

Следећих дана без престанка је падала киша.

— Знаш ли на шта смо потпуно заборавили? — запитала ме је Лота једног дана.

— Шта?

— Нашу ногу!

Уствари, „нашу ногу“ нисам заборавио. Чекао сам да наиђемо на неку веома велику смртоносну шкољку, како доморочи називају тридакну гигас. Кад се небо сасвим разведрило, упутили смо се према Мајкмас кеју где смо, на једном месту заштићени од ветрова, нашли неколико смртносних шкољки. С једном од њих извели смо опит.

Док је Лота држала фотографску камеру „на готово“, ја сам међу растворене љуштуре шкољке гурунуо ногу и она је исто онако брзо као што би то учинио човек кад би случајно нагазио у њен отвор. Тачније речено, само сам покушао да је истржем, јер се шкољка затворила и ногу није пуштала. Уколико сам више жукао, утолико су се поклопци чвршће приљубљивали. Шкољка свакако није имала никакве рђаве намере: страшно тело ју је раздражило и она је у самоодбрани затворила своје капке.

Чекао сам „док ми се није учинило да тридакна стеже „непријатеља“ мање снажно, Али и овог пута шкољка се показала бржом од мене: стегла је капке чим сам покушао да извучем ногу. После тридесет и пет минута „предао“ сам се и помоћу ујета, које смо везали за ногу, извукли смо шкољку у плићак. Кроз отшкринуте капке провучао сам нож, причвршћен за дугачку палицу, и пресекао сам мишић — затварач. Тек тада смо могли да извучемо ногу и испитамо ране на њој: оштре ивице шкољке биле су се дубоко уседеле у ткиво.

Прине рибара-домородача о шкољки-убици показале су се као тачне. Ако какав сакупљач морских краставаца за време осеке, кад му је вода до прудли, ступи ногом у отворена „уста“ шкољке-убице сасвим је могуће да га она држи заробљеног док не наиђе пљима и он не нишчезне у надолжном мору. Исто тако лако може да настрада и гњурца коме случајно нога или рука западне у отворену шкољку. Ми смо се лично уверили да тридакна гигас не пушта своје заробљенике.

ЈЕДАН СРЕЋАН СЛУЧАЈ...

На изласку из Дормагена, између Келна и Нојса, на левој обали Рајне, налази се највећи завод за подизање и преваспитавање напуштене и заостале деце. „Завод Рафаел“ — тако се зове та установа — од пре неког времена примењује један нов метод у погледу преваспитавања беспризорних децака и девојчица.

Директор ове установе увек је примењивао само најновије педагошке методе које би успешно деловале у васпитању и подизању деце. У том његовом настојању случајно му је помогао један срећан случај. Једног дана на управљено место васпитача дошао је неки учитељ који је у својим слободним часовима, да би прекратно време, правило „гамба-виоле“, неку врсту азиских гусала.

Тада се „преконоћ“ догодило чудо. Сви питомци „Завода Рафаел“ заинтересовали су се за овај посао. Директор је одмах схватио да је ово право откриће у педагошком смислу. Претворио је неколико заводских одељења у радионице и децаци и девојчице, које није нико могао ничим да заинтересује дуже од

неколико дана, или чак само неколико часова, почели су са страшћу и са много смисла и даровитости да праве азиске гусле. Сваки је уз то научио и да свира на њима.

Код питомаца се постепено појавила жеља да праве и друге, компликованије музичке инструменте, што им је одавно било омогућено. Истовремено је образован и један оркестар па су питомци и питомице завода почели да приређују концертне и изван Дормагена.

Чланови Државне комисије, у чији делокруг спада старање о овој деци, када су недавно дошли у завод били су пријатно изненађени. Затекли су две-три стотине децака и девојчица сасвим измењених физиономија. Дотле мрачна и сетна, или са маском досаде и неке недокучиве равнодушности, сада су то била весела и весела деца заузета или прављењем музичких инструмената или самим музичарањем.

Сав тај успех, тај преокрет у погледу педагошких метода настао је, ето, пуком случајношћу: новински оглас довео је у завод једног незапосленог васпитача, који је, опет случајно, скраћивао време прављењем гусле, дељући дрво најпримитивнијим средствима.

ТРЕЋИ ПУТ САМ ПРЕКО АТЛАНТИКА

Немачки лекар и истраживач Ханс Линдеман намерава да и трећи пут, сасвим сам, преплови Атлантски Океан. Ускоро ће на својој девет метара дугој јаhti „Либериа IV“ кренути из једне луке у Француској Екваторијалној Африци да би, како се нада, после 40 дана стигао у Кајену у Јужној Америци, одакле би Карипским Морем продужио за Флориду.

Године 1955 Линдеман је у чамцу начињеном од једног комад дрвета препловио Атлантук. Следеће године поновио је тај подвиг, само овог пута у чамцу за склапање, и то с ериске производње. То су били најмањи пловни објекти који су икад савладали Атлантук. На својим пловидбама, а увек је путовао сам, Линдеман је на себи проучавао могућности за одржавање бродоломника у животу. Своје доживљаје и научна запажања са оба путовања изнео је у књизи „Сам преко океана“.

ЗБОГ ШТЕДЊЕ

Недавно су грађани Штокхолма имали прилике да виде једну реткост — милион круна у готовом новцу. Овај новац је целог једног дана био изложен у великој витрини у главном холу штедионице у Штокхолму. Повод за ову изложбу била је пропаганда за даљу штедњу, а тога дана је и направљена једна милијарда улога. И акција је успела. Готово ниједно лице, од неколико хиљада колико их је тога дана прошло кроз хол, није пропустило да на своју уложну књижицу не стави бар још неку пару.

ПАУЧИНА — РИБАРСКА МРЕЖА

Неки урођеници из Аустралије и са Нове Гвинеје живе само од риболова. Пошто су врло примитивни, нису у стању да лепе мреже за лов сами направе. У томе им помажу пауци, огромни пауци, који ткају своју кућу — паучину. Али она може да корисно послужи — као мрежа.

Нит ових паука је невероватно јака. Може да поднесе тежину од 80 грама, а дебела је 0,01 сантиметар. Усто је и еластична.

Читава пређа достиже дужину готово два метра. Урођеници ткачима-паучима помажу — забијају бамбусове кочиће и тако им омогућују да на њима развију своју мрежу. Када је исплетена, преостаје само да се скине са рама.

ВОЗАЧ БЕЗ ДОЗВОЛЕ

Као возач војних санитарских кола Дерек Броун из Норфолка, сада 50-годишњак, за време последњег светског рата превалио је 100.000 миља, што значи као да је четири пута обишао земљину куглу. Али, иако је у току 22 године већ дванаест пута покушавао да стекне дозволу за вожење малог аутомобила није успео да положи испит. Само, он ће и даље да иде — све док не наиђе на стручњака који ће му објаснити оно што не зна. Чланови енглеске званичне комисије, пак, сматрају да би он, сам, на основу само досад постављених питања на испиту, могао да пронађе у чему грешти.

КУПУЈЕ СВОЈЕ СЛИКЕ

Јединствен је случај у историји уметности да сликар купује своја платна. То се ипак догодило француском сликару Карзуу. Са једном великом уметничком галеријом у Њујорку потписао је уговор за приређивање изложбе. Али само под два услова: да не сме да узима слике које се већ налазе у музејима или приватној својини, а број слика да не буде мањи од 40. Мада је радио без предах, успео је да заврши 30 слика. Да би приредио изложбу према уговору био је приморан да објави овакав оглас: „Купујем слике Карзуа по највишој цени“. За велике паре купио је десет својих рођених радова.

НАЈСТРАШНИЈИ БОЛ

Лекари и пацијенти кажу да ниједан бол не може да се упореди са неуралгичним болом перга trigenimusa, који се зове „tic douloureux“. Чак ни зубобоља, главобоља, посекотине или убој не изазивају већи бол. Ово обољење се сматра најјачим физичким болом, а осећа се у пределу лица.

ПОСЛЕДЊИ ВЕЛИКИ ШТРАЈК

них људи радничког покрета — Вујковић, тада претставник Управе града Београда. Са њим је био исто тако по злу познати агент Покрајац, и још неки други.

Чitava фабрика „Рогожарски“ била је опседнута, а њен претставник нашао се у круту фабрику, као неки заробљеник штрајкача.

Полицијски агенти су довикивали: „Наставите рад, и никоме ништа неће бити!“ Кроз гомилу радника, спремних да се одупру навали агената и жандарма, провукао се један омањи црномањаст радник, и одлучно, јер је био свестан да иза њега стоје јединствени сви радници фабрике, што га је грло носило одговорио:

— Ми рад нећемо наставити док се не задовоље наши захтеви. Скидамо са себе сваку одговорност за оно што ће се десити са фабриком у случају да дође до сукоба између радника и полиције. Ми тражимо да се наши другови пусти из затвора и да се полиција повуче.

На упереним пушкама сијали су бајонети

И жандарми су се полако привлачили у фабричко двориште, са упереним пушкама на којима су се сијали ножеви. Међутим, они су наједном устукнули и видно се узнемирили, када су се отворила велика хангарска врата. Дуж читаве њихове ширине, непомични и намргођени, са упереним швајц-апаратима и с тешким алаткама у рукама — стајали су најодлучнији радници штрајкачког одбора с групом свидељских повереника, који су били окупљени око партиске организације. Спремни су били да се борбом одупру полицији, ако она покуша да продре и у град.

Поново су настали преговори. Радници су тражили да се полиција повуче из круга фабрике и свих улица околу, како би сваки радник могао слободно да оде својој кући. Тада је тако и било.

Међутим, сутрадан, када су радници почели да пристижу изишли су на затворене капије које су чували жандарми и полицијски агенти. Власници фабрике, у договору са властима прогласили су локаут, извршили противудар — отпустили су све раднике одједном и тако прекршили уговоре што су их имали са њима.

У знак солидарности са опустим радницима фабрике „Рогожарски“ објавили су штрајк и сви радници аеронаутичких фабрика које су се у оно време налазиле на подручју Београда. У историји нашег радничког покрета овај велики штрајк је познат под именом „штрајк аеронаутичких радника“.

Радници су оправдано тражили од власника да се побољша њихов економски положај, јер се услед ниских надница и све теже кризе пред рат тешко живело. Тражили су и извесне, сасвим скромне, олакшање у раду, — али о све то су се власници оглушили.

Нису били сами

Полиција је претходно била похапсила радничке поверенике којима је стављено у дужност да воде преговоре о захтевима и да ни у чему не попуштају. Као први одговор на ово радници фабрике „Рогожарски“ објавили су протестни штрајк од 15 минута. Власници су остали непопустљиви, уздајући се у помоћ режимима и његове полиције.

Ускоро су се захтевима радника придружили и њихови другови из још пет београдских фабрика исте струке. Али, свуда је било исто. Не само што су власници грубо одбили њихова тражења него су их прогласили и непријатељима земље, антидржавним и антипатриотским елементима. У све већој ратној психози власници су само неизмерно гомилали профите и делили их са онима који су представљали њихову заштиту.

И после локаута радници су остали при својим захтевима. Али нису били сами — усталао се добар део Београда. Њихова акција није се ограничила само на фабрику. Успели су да установе да главна снага земље нису капиталисти и режим.

Током штрајка откривене су многе неисправности не само у аеронаутичкој индустрији него и свуда у старом режиму. Радници су, тражећи своја права, у исто време говорили и о опасности која прети земљи од самог њеног покрета.

Иако без хлеба, сви су они са својим породицама упорно производили штрајк. У тим тренуцима њихова највећа снага и подршка била је Комунистичка партија, која се побринула и за њих и њихове породице. Већ седмог дана штрајка почеле су да раде кухиње, у којима су припремани рудак и вечера, а и извесан број београдских пекара давао је за штрајкаче бесплатан хлеб. О свему овоме нарочито су се бригули студенти.

Три месеца су протекла у упорној борби. Због овога је одржан читав низ демонстрација: у Земуну, на Теразијама, на Звездари и другде. У једној су учествовале саме жене радника штрајкача и њихова деца.

Сведочанство једног учесника

У Прогласу Комунистичке партије Југославије, поводом овога се каже:

„Већ одмах у почетку штрајка настала су масовна хапшења и пребивања радника-штрајкача. На улицама Београда организован је прави лов на њих. Пијани агенти београдске главногаче, плаћени од послодавца, заједно са жандармима гонили раднике као дивље звери по Београду и периферији. На једну групу радника која се упутила у једно село у околини у намери да прикупи помоћ за штрајкаче, налетео је теретни ауто са жандармима који су пуцали у раднике и двојицу ранили. Жандарми и агенти пуцају на појединце и у самом Београду.“

У својштењу бр. 10 — издавао их је одбор штрајкача, — а према сведочанству једног учесника, о једној од најубудљивијих демонстрација, говори се овако:

„У среду 19 јуна, преко 200 жена и деце незбринутих штрајкачких породица дошло је пред Министарство социјалне политике да протестује против поступака власти јер је она искључиво бранила послодавце, а нападала раднике. Читав група је потом отишла у Министарство војске. Тамо им је речено да их не може нико саслушати нити ће примити њихове захтеве. Тада се заорно нови протест: „Живео штрајк“, „Вратите нам мужеве и очеве“, „Тражимо хлеба и рада“.

Полиција је насрнула на њих и немилосрдно ударајући кундацима жене и децу успела да направи ред пред Министарством војске и морнарице. Али грдно се варају они који мисле да такви поступци према женама и деци радника-штрајкача могу да нас уплаше и поколебају. Сваки такав ударац чини нашу борбу још јачом. На сваки такав ударац радничка класа одговара још већом солидарношћу са борбом штрајкача аеронаутичких предузећа“.

Власници фабрике и режим нису хтели да попусте ни за длаку страхујући у првом реду од тога што би „попуштање“ према овима изазвало нови талас незадовољства и нове штрајкове широм земље.

И зато су предузели последњу меру: мобилисали све раднике који су учествовали у штрајку и подредили их војној дисциплини, разбацали их широм земље.

Тако је био завршен последњи велики раднички штрајк у Југославији, јуна месеца 1940 године. А већ издуе године када је Партија позвала своје чланове и другове на устанак против завојевача, велики број баш ових радника учествовао је у првим редовима и дао свој живот за нову социјалистичку отаџбину.

КРАТКО, али занимљиво

○ За највећу књигу на свету сматра се древни летопис уклесан у зидове храма у Фиваху. Њене камене странице широке су по 40 метара.

○ Од свих књига на свету највећи број страница има једна кинеска енциклопедија из 17 века: 853.456.

○ Према мишљењу неких америчких научника до појава општег отопљавања на нашој планети дошло је због тога што су последњих деценија у моторима са унутрашњим сагоревањем сагореле, а и даље сагоревају, огромне количине нафте. Угљена киселина која се притом ствара, нагомилала се у горњим слојевима атмосфере образујући око Земље неку врсту „топлог кошуље“ која спречава зрачење топлоте у свемирски простор.

○ Први трагови биљног живота на земљи потичу из геолошког периода познатог под именом Девон, који је постојао пре отприлике 300 милиона година.

○ На читавом свету данас постоје 84 милионска града и у њима живи 7% укупног броја становника наше планете.

○ Азбестно влакно веома је танко; потребно је 1500 влакана да би се испрела нит „дебела“ као влас човечије косе.

○ Научници још нису успели тачно да утврде да ли инсекти чују или не.

○ У Буенос Аиресу најстроже се кажњавају они сопственици коња који се не придржавају прописа о осмочасовном радном дану својих четвороножних помагача. Поред тога, они морају за време жарких месеци да својим коњима стављају на главу специјалне „шешире“ од сламе.

СЕДМОСПРАТНА РАКЕТА НА МЕСЕЦ

Амерички ракетни стручњаци објавили су недавно своју намеру да саграде ракету од седам ступњева која би омогућила „лаисирање“ човека на Месец и његов повратак на Земљу. Уколико се овај обиман посао буде одвијао по предвиђеном плану, до тога би дошло већ рок три или четири године. Прва три стадијума треба да доведу ракету до Месеца, четврти би јој омогућио пристајање на Месечеву површину, а преостала три послужила би за човеков повратак на родну планету.

И ВУК СИТ И ОВЦЕ НА БРОЈУ

У Плимуту, вароши у Јужној Енглеској, чувар јавног реда наишао је баш у тренутку када су такси шофери, преграђујући време, играли фудбал на улици. Пошто га је његова званична дужност обавезивала да их казни он је то и учинио. Али како му се њихова игра допадала позвао их је на пријатељски сусрет са тјом градске полиције. Такси шофери су победили са два према један. Сваки играч је онда поднео свој рачун трошкова, и полицијци су без поговора платили. Тако је улична утакмица практично остала некажњена.

Једног дана, крајем априла 1940 године, у београдској авионоској фабрици „Рогожарски“, тачно у 9 сати пре подне — одјекнула су три снажна удараца чекићем о гвоздену полуку. Тог тренутка сви радници су мирно стаји поред својих утишаних машина. Сваки се задржао на свом радном месту, али њихове руке се више нису покретале. У фабрици је настала тишина.

Три удараца чекићем

Тако је објављен један од последњих великих штрајкова у старој Југославији, којим је руководила Комунистичка партија. Трајао је више од три месеца, и обухватио је не само

САМО ЧЕТИРИ

Геолози сматрају свега четири камена драгим: дијамант, рубин, смарагд и сафир. Остало камење би се могло рачунати као полудраго или само украсно.

ЗБОГ

»СВЕ ИЛИ НИШТА«

Али је у САД дошао крај ери емисија „Све или ништа“? После скандала који је недавно избио и који ће се, како изгледа, завршити пред судом — многи мисле да јесте. Верује се чак да ће истрага поводом овога довести у питање и читав низ приредби сличног карактера. Пре свега да ће озбиљно пољуљати поверење које су оне досада уживале код најшире публике.

У САД су се емисије „Све или ништа“ претвориле у уносан посао разних фирми или самих телевизијских и радио компанија које их организују. Ти приходи премашују неко-

лико десетина милиона долара. Врсте тих емисија су најразличитије, а ова када је избио скандал, названа „Дото“, састоји се у томе да пред телевизијском камером два лица — прака из неког ранијег погађања и садашњи претендент на ту титулу — идентификују врло брзо портрет какве познате личности. Међутим, слика се не даје одједан-

пут, него постепено — једна по једна црта.

Услед компликованих одговора створиле су се групе професионалних такмичара којима је учествовање на овим емисијама постало једино занимање.

Један од њих, неки Едвард Хилгемајер, по занимању портир и будући глумца — како сам верује, чекао је овога пута иза кулиса да дође на њега ред. Приметио је да је једна од такмичарки која је баш тада отишла пред микрофон нервозно превртала неке картице. Полазећи, она их је оставила на клупи где је седела. Занимљивост он их је узео и на своје запрепашћење утврдио да на њима стоје тачни одговори на питања која су такмичарки баш у том тренутку постављана. По правилима игре она није смела нити могла да их зна унапред.

После овога Хилгемајер није хтео да одговара, већ је отишао да се посаветује са адвокатом. Поведена је истрага и такмичарка је признала да су јој питања била саопштена раније а такође и тачни одговори. Да би ућукали Хилгемајера организатори такмичења су му понудили 1.500 долара за „његов труд“ док је такмичарка добила 4.000 долара. Међутим, портир се није дао. Обратио се Федералној комисији за везе, под којом су све радио и телевизијске станице. Комисија није могла ништа да учини, јер она врши само општу контролу над приватним станицама. Хилгемајер је онда обавестио фабрику сапуна по чијој је порудбини такмичење организовано. Истрага је поведена и фабрика је раскинула уговор са организаторима такмичења. И државни тужилац је са своје стране повео истрагу која је, како се тврди, открила да је Хилгемајеров случај само део великих малверзација које се врше у оквиру ове емисије.

РИБА КОЈА ВРЕДИ СВОЈУ ТЕЖИНУ У ЗЛАТУ

Вилијем Симонс из Балтимора упецао је читаво богатство. Риба коју је недавно уловио у заливу Чизапик донела му је округло 25.000 долара.

Одушевљени пеџач Симонс је многе своје слободне часове проводио са удицом у руци. Овог пута упецао је рибу од пет килограма али му је задала доста муке јер ју је тек после пола часа борбе успео да извуче из воде. Ка једном од њених пераја била је причвршћена сребрна плочица са натписом „Дажмонд Цим Треин“. Људи који су са обале веома заинтересовани посматрали борбу пеџача и рибе били су не мало изненађени кад је он почео да скаче и виче. Убрзо се сазнало шта је у питању.

Једна велика пивара из Балтимора увела је обичај да ради рекламе сваке године пусти у море по једну рибу са сре-

брном плочицом причвршћеном за пераје. Пивара је објавила да ће срећном риболовцу, који такву рибу улови платити 5.000 долара по килограму. Како је Симонсова риба била тешка пет килограма, донела му је равно 25.000 долара. Досада је пивара пустила у море пет риба — сваке године по једну. На сребрној плочици било је увек угравирано име које је пивара дала тој риби. Ова се звала „Дажмонд Цим Треин“, за успомену на једног

Разговор о поштењу

У току једног разговора о поштењу, Марк Твен је испричао:

— Једном приликом, а тада сам још био дете, видео сам пуча кола дивља. Веома су ме мамиле. Припуњао сам се полако колима и украо једну. Склоњено сам се да ме нико не види. Али, кад сам загризао парче, зауставио сам се јер сам имао неко чудно осећање. Брзо сам донео одлуку. Вратио сам се до кола с дивљам и оставио је где сам је нашао... да бих узео другу која је била зрела.

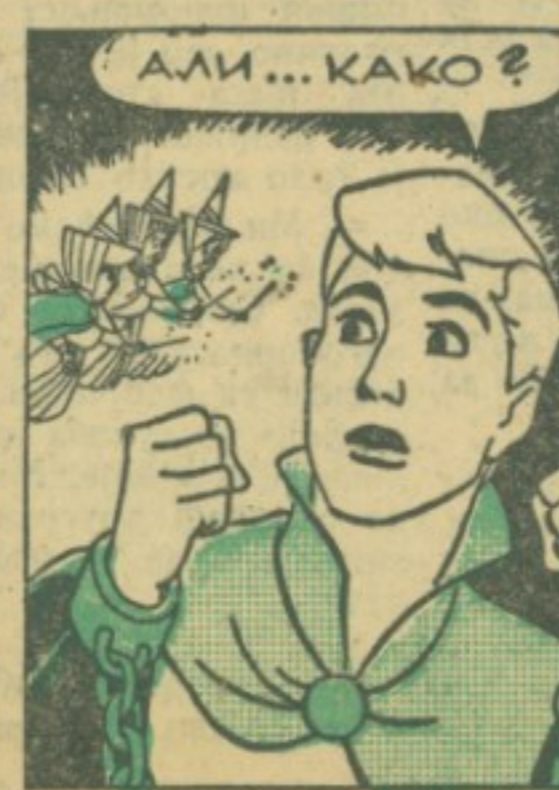
чуженог импресарија с краја прошлог века. Од тих пет риба са сребрном плочицом, ова је једина досада уловљена.

Симонсу је 25.000 долара заиста добродошло. Он је лучки радник али неко време је без посла. Захваљујући свом срећном улову моћи ће да исплати дугове, да купи кућу и да се одмори у једном познатом месту крај мора. Време ће, како је изјавио, посветити својој омиљеној забави — риболову.

УСПАВАНА ДЕПОТИЦА

WALT DISNEY

ПРЕД ВРАТИМА ТАМНИЦЕ...

МАХУ ПИХУ

ЈОШ ЧУВА СВОЈУ ТАЈНУ

После вишенедељног хода кроз густу и опасну прашуму, амерички истраживач Хајрем Бигем суочио се 24 јула 1911 са необичним приказом. Пред њим се указао чудан град какав до тада није видео ниједан човек. Већи део покривала је непроходна шума. Смештен на врху перувијанских Кордиљера, који се на овом месту зове Вилда Комба, 600 метара изнад Рио Урубамбе, град Маху Пиху — „Стара планина“ како је касније назван — уздицао се леп, као зачаран и недокучив баш како су га описивале индијанске легенде.

Уклањање прашуме и археолошка испитивања која су потом вршена омогућили су да изиђу на светлост дана многе гобројне палате, храмови, тргови и јавни кладенци. Зграде су биле зидане од тврдог материјала, али су све затечене без крова. Становници су кровове градили од сламе која је у току времена сатрулила.

Због самог терена, град је терасасто подигнут и обилује степеницама. Ограђен је широким зидом, и, што је такође необично, у самом насељу пронађене су терасе на којима је сађено поврће за исхра-

ну становништва. О постанку града ништа се не зна. Постоје само претпоставке. После прекопавања старих гробова, у којима су нађени једино женски костури и предмети за

вачки центар. У њему је долазило до размене робе. Урођеници су доносили ретко дрвене, златни прах и перје птица које живе у тропским шумама да би их мењали за о-

украшавања — нарукавице, гледала, бакарне ножеве и игле које производе Инки. Према мишљењу истраживача Хајрема Бигема, који је умро 1956 године, Маху Пиху био могао да буде прва престоница Инка, чувени Тампо Токо. Али још ништа се сигурно не зна. Мрак који обавија старе цивилизације Средње и Јужне Америке још је сувуше густи да би се кроз њега сагледала истина.

Прслук за спасавање пак нао перо

Државни органи који дозвољавају употребу појасева или прслука за спасавање испитују вредност сваког од њих. Прслук који не може 24 сата да одржи на површини човека тежког 75 килограма, одбацује се као неупотребљив. Да би човек могао да остане на површини потребно је да се ухвати за комад плуте тежак најмање два килограма и 60 грама. Међутим, белгиски стручњаци начинили су тканину од поливинилхлорида која је лакша од плуте. Наиме, исти резултат се постиже са прслуком надуваним ваздухом, али уместо 2.600 грама он је тежак свега 510 грама.

Уједној старој легенди прича се о јунаку који је одапео стрелу увис тако снажно да се она више није вратила на земљу. Данас нам је јасно да је такав подухват био далеко од могућнога, али је интересантна идеја која је настала код наших предака као логички закључак посматрања — да се увис бачени предмет задржава у ваздуху утолико дужи, уколико је снажније хитнут. Зар није према томе могућно избацити стрелу да заувек остане у висини? Легенда наравно не објашњава шта се са стрелом догађа у таквој ситуацији, али сад знамо шта би се збило да је јунак био око 1000 пута хитрији.

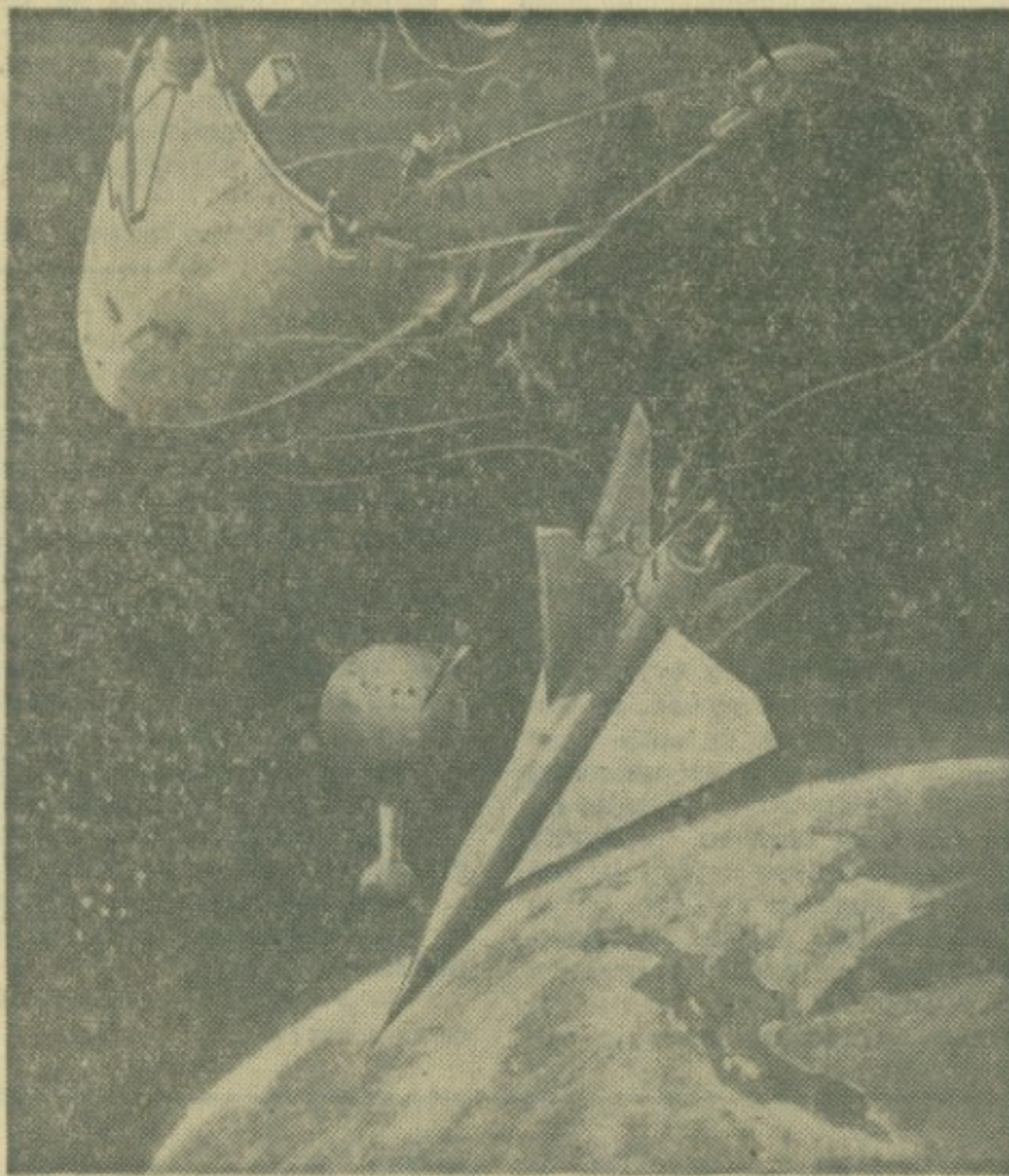
Зашто сателит не падне на Земљу

Око земље круже данас 4 вештачка сапутника које су људи упутили. Друга два су чак на свом вечитом путу око Сунца. Позабавимо се са неколико занимљивих чињеница, које без познавања основа физике не бисмо могли закључити јер су бесумње ван човековог свакодневног искуства.

Прво питање је: која сила задржава сателите да се не врате, тојест не падну на земљу? Позната је чињеница да на сва тела која се крећу кружном путањом делује такозвана центрифугална сила која их одвлачи од центра кружења. Она је утолико већа што је већа брзина окретања. Пешак који се креће равним путем око земље биће због њеног дејства за један милиграм лакши него да је у миру. Код тркача је ово дејство за неколико десетина пута веће, док авион са брзином од 2850 км/час бива „олакшан“ чак за један проценат од његове тежине на земљи. У трку кад летелица достигне брзину од 28.500 км/час центрифугална сила постаје једнака привлачној сили земље. Летелица тада потпуно губи тежину тако да кад не би било отпора ваздуха, вечно би наставила започето кретање без даљег погона.

Као што смо имали прилике да запазимо код сателита који су већ облетали земљу, њихово време окретања је све краће, што су ближи земљи. Исто тако расте и њихова брзина. Сателиту, који би се кретао над самом површином мора, брзина би била 28.483 км/час а време обилажења око земље 84,4 минута. Већ на 200 километара висине време обртања би се продужило на 88,5 минута, а брзина би се смањила на 27.988 км/час. На висини од 7000 км време обилаaska ће бити веће 256 минута а брзина 18.667 км/час, тј. за трећину мања од, да га тако назовемо, „нулт сателита“ који кружи над морем. Поставља се питање постоји ли таква висина кружења сателита где ће његова брзина у односу на земљу бити равна нули? Рачун показује да је то сасвим остварљиво.

Вештачки сателити **НОВИ** **СТАНОВНИЦИ**

ВАСИОНЕ

Сателит на тој висини додуше не би мировао, већ би се његово време обилаaska поклопило са ротацијом земље, тј. један круг би чинио за 24 часа. Та висина износи 35.810 км над екватором, или 6,6 полупречника земље. Са таквог сателита видела би се стално готово половина земаљске кугле, и обратно, био би видљив са те површине у свако доба. Овакво тело назива се у астрофизици „стационарним сателитом“. Тело које би кружило на још већој висини стално би каснило за земљом, што је уосталом и случај са нашим природним сателитом — Месецем, који је на растојању од приближно 400.000 километара.

Под којим условима тело постаје вештачки сателит Земље? Како и којом брзином треба да буде избачено? Видели смо већ да кружна брзина од 28.500 км/час, или око 8 км/сек, неутралише земљину тежу и према томе неметано кружи око ње. Постизање ове брзине је основни али не и довољан услов за то. Када бисмо располагали топом који би испалио пројектил том брзином, овај би постао сателит једино под условом да се хитац изведе хоризонтално, што је неостварљиво

јер би на почетку дуго пролазио кроз густу атмосферу, где би изгубио брзину. Хитац под било којим другим углом, чак ни теориски, не може да доведе до стварања сателита; могао би само да падне на земљу или да се уопште не врати, тј. изгуби у васиони. Ово је један од разлога што се и не помислило на прављење тако снажних топова, већ се употребљавају ракете, о чему ће још бити речи.

Најидеалнија места за избацавање сателита

Ова неопходна „прва космичка брзина“ од 8 км/сек, важи за пројектите избачене са земље. Ракете ову брзину постижу постепено, после чега престају са даљим избацавањем гасова. Ипак можемо замислити експеримент који се назива „астрономичком вавилонском кулом“. Када бисмо, наиме, били у могућности да саградимо кулу на екватору, редимо сличну антени радијостанице, са висином од 35.810 км, врх куле би добио кружно убрзање поменутог „стационарног сателита“. После овога бисмо могли кулу да порушимо а да кабина на њеном врху остане у висини као сателит земље!

Да ли је свако место на земљи подједнако погодно за избацавање сателита и васионских ракета? На први поглед би се рекло да сва места морају имати равноправни положај, али ипак није тако. Треба узети у обзир и обртање саме земље, чињеницу да предмети на екватору већ поседују кружну брзину од око 0,5 км/сек. Кад се од екватора крeћемо на север или југ, ова „резерва“ је све мања; на Исланду она, на пример, износи само 0,2 км/сек, док је на половима уопште и нема. Лако се види да ракету треба избацити са екватора и то у правцу истока тј. у правцу обртања земље. У овом случају се минимална потребна брзина од 8 смањује на 7,5 км/сек, што већ претставља знатну уштеду у гориву. Ма који други случај био би мање повољан а најтеже би било избацити ракету са екватора у правцу запада, супротно обртању земље. Уштеда се такође постиже ако се лансирање врши са неког узвишеног места јер она имају већу кружну брзину а избегава се и пролажење кроз најгушће слојеве атмосфере. Показују се као најповољније тачке на земљи врхови Чимборасо у Јужној Америци и Маунт Кенија у Африци, који су погоднији и од Хималаја јер су ближе екватору. Ипак, мало је вероватно да ће се ове „идеалне“ тачке користити, а свакако није случајно што се Кејп Каневерал и совјетске базе за лансирање налазе у најјужнијим деловима САД односно Совјетског Савеза.

Под којим углом према хоризонту треба управити ракету да би она ушла у своју кружну путању око земље — орбиту? Одговор на ово питање није нимало једноставан и математичари су имали мно-

го посла док су га решили, јер се математички идеална путања не поклапа са практично најповољнијом због отпора ваздуха који такође није једнак на разним висинама. Постоји велик број варијаната од којих су свакако једна или само мали број прихватљиви. Најједноставнији је — али не и најповољнији — случај када се ракета управља вертикално увис. Када достигне жељену висину, допунска ракета јој мења правац и управља је тангенцијално у односу на земљу, дајући јој и одговарајуће допунско убрзање. Друга крајност је хоризонтално из-

бацивање, а најбоље решење је негде између ова два. У вези са избацавањем сателита рачун показује један неочекивани резултат. Лакше је избацити сателит на већу висину него на мању! Овај „астрономички парадокс“ настаје због следећих појава: за подизање ракете на висину од рецимо 10 земаљских полупречника треба нам додуше више горива него за висину од 3 полупречника, али је зато онај накнадни импулс, који ракету доводи у орбиту, у првом случају два пута мањи од другог, тако да је укупан збир мањи за виши сателит.

МЕХАНИЗАМ ЗА НАВИЈАЊЕ САТОВА

Један врло млад службеник фабрике дувана у Марсеју, који је тек јесенас завршио гимназију, изучио је необичан механизам за навијање сатова — како великих часовника на јавним местима тако и оних зидних у кућама. И најмањи поветарац ову нараву — засновану на принципу атмосферске турбуленце, — преко једне елисе омогућава акумулацију енергије довољне да часовник потпуно правилно, без застоја или „журиња напред“ ради седам до четрнаест дана.

Овај млади проналазач приказао је свој механизам пре неколико дана у Марсеју, свом родном граду, пред специјалном комисијом и, разуме се, свим часовничарима овог милионског француског града на Медитерану. Младић је извршио опит на једном старом црквеном часовнику који годинама већ не ради, али чим га је укопчао у свој механизам он је кренуо. Сат је радио пет дана и ноћи и зацело би продужио да га није ископчао, сматрајући да је својим изумом постигао пред стручњацима оно што је хтео.

Задовољни „мученик“

На стадиону „Олимпија“ у Риму, приликом фудбалске утакмице „АС Роме“ и „Александрије“, дошло је до бучних изгреда у публици. Предводник је био неки Енрико Церсоли кога је полиција ухапсила. Одмах после тога његови пријатељи образовали су „удружење за заштиту и потпомагање неоправдано прогоњених присталица фудбала“ и своме „мученику“ свакодневно слали пакете са јелом. Кад је његов бранилац хтео да поднесе захтев за пуштање из затвора уз кауцију, овај се успротивио: „Не! Овако добро још никад нисам живео“.

РЕКОРДЕРИ...

Данска носи рекорд у пушењу цигара: 207 комада годишње по сваком грађанину. Стручњаци тврде да овде жене имају знатан удео, јер Данкиње пуше цигаре и код куће и на јавним местима. За њима долазе Холанђани са 106 цигара годишње по особи. У Швајцарској 97, а у Немачкој 90. У Америци просек износи 35 цигара, а за њом долазе Шведска, Канада, Аустрија и Француска. Италија није ни ушла у ову статистику.

Највећа колекција...

Париски берберин Жак Десанж има највећу колекцију косе и перика на свету. Још док је био шегрт код свога оца, такође берберина, почео је да се дописује са девојкама из целог света. Али од њих није тражио ни љубавне речи, ни фотографије, већ само — увојак косе. Тако је од коса Јапаники, Персијанки, Шпањолки, Италијанки, Кинескиња, Тахијанки, Индијанки и жена свих других народности створио збирку од 10.000 праменова косе разних нијан-

си и квалитета. По оцени овог зналаца, најдеље су власи Кинескиња, а најтања и најмекија је коса Францускиња. Затим је Десанж почео да прави колекцију перика. Обилазио је вазаре у Саваји где су девојке давале косу у замену за фиџуве и помаде а у Бретанији је куповао дуге витице које младе секу у знак растанка са девојачким животом. Најлепшу и најбујнију косу за прављење перика Десанж увози из Чехословачке. Тако је за две деценије париски берберин створио збирку од хиљаду перика, а то је

право богатство јер се данас свака лепо направљена перика може продати за 60.000 до 80.000 франака. Па ипак он налази и куће за своју робу: — чуване глумице их све радије носе. Позната француска глумица Мартин Карод има 13 перика и на тај начин уштеди драгоцено време које би изгубила код фризера. Најзад, занимљиво је да се од свих тих разних боја и нијанси косе највише тражи — седа, а она је и најскупија, јер док кестењаста кошта 80.000, а плава 150.000, седа достига цену од 300.000 франака!

НЕОБИЧАН ПОКРЕТ

У свету постоје разне необичне па чак и чудне организације и покрети. Тако је сада у Боготи, у Колумбији, организован један под називом „Покрет седмог јануара“. Тога дана су тарифе на превозним средствима повећане са 10 на 25 центавоса.

Као одговор на ову меру, дошло је до демонстрација, које су избиле истог дана око подне. Пред редакцијом либералног листа „Ел тиempo“ окупили су се студенти са полицама „Доле олигархија“. Одавде је поворка кренула према тргу Боливар, где се налази Парламент. Са демонстрацијом је настављено и поподне, када се придружила и маса света. Поразбијана су окна и избушене гуме на аутомобилима. Зауостављен је читав саобраћај.

Тако је као последица борбе против поскупљења трошкова живота настао и „Покрет седмог јануара“.

Телевизија и књиге

Анализа издавачке делатности у Сједињеним Државама и утицаја телевизиора на продају књига, показала је да телевизија није нимало опасан конкурент када су у питању техничко-популарно научне књиге, али се то не би могло рећи и у погледу белетристике.

Љубоморна и племенита

Каткад животиње поступају као и људи, имају своје слабости и врлине, покажу се племените или свирепе, изразе љубав или мржњу на готово људски начин. Једна мачка је показала љубомору јачу чак и од материнског осећања. У кући једне француске породице у Поатијеу она је била љубимица. Звали су је веома звучним именом: Типрета. Од њеног првог порога сачуван је само један мали мачак који је добио име Феликс. Али, чим би га ко од укућана помиловао или узео у крило и помазано, она је окретала главу. Касније је одлазила пред врата или прозор и маукала тражећи да изиђе напоље — да не би гледала како се део љубави, коју је сматрала својом, преноси на њеног маче.

МАЧКА

Прилазила му је фркнући, испружених шапа. Најзад, без обзира на глад, није више хтела ни да једе у исто време кад и он, нити из исте чиније! Али мачак Кикир био је друкчији. Једна породица из Бордоа бринула се о њему. Крупан и црне сјајне длаке, са

Тако постаје

Аурора бореалис, позната под именом „северна поларна светлост“, настаје приликом проласка наелектрисаних честица из простора као што су протони или алфа честице — кроз племените гасове: хелијум, неон, аргон, криптон и ксенон.

зеленим очима, био је врло леп. Племенито и искрено пријатељство гајио је према једној старој, олињалој и ружној мачки из суседства. То није била љубав, већ сажаљење. Укућани су стару мачку терали чим би прекорачила праг и Кикир се довијао на разне начине да је зими увече у топлу кухињу и да јој омогући да поједе половину његове порције. Кад му се насле у чанче, појео би мало или нимало, па би се опружио поред стаклених врата која воде у врт. Вребао је своју пријатељицу а кад би је видео замачкао би као да жели да изиђе напоље. Тако јој је обезбеђивао улазак у кухињу, а онда је доводило до чанчета и са уживањем посматрао како једе.

Најзад су и укућани схватили да не треба да буду мање племенити од свог мачка па су и за њу спремали храну. Кикир је тада био задовољан и — сит.

ТЕЛЕВИЗОРИ НА ПРИКЉУЧАК

Телевизијске клубове треба да замене такзвани телевизиори на прикључак. У згради или стану постојао би један пријемник у који би се укључивали остали телевизиори, као што већ имамо телефонске прикључке на исти број. Ова новина је наишла на одушевљен пријем у Паризу, где су вршени први опити са овим системом.

Уствари, у свакој згради налази се пријемник у који би се укључивали једноставнији телевизијски апарати. Велика предност овог система је у томе што су овакви прикључни телевизиори упула јевтинији.

Шведски ученици гласају

Крајем априла, у Шведској ће се обавити једно необично гласање. Ученици треба да одлуче да ли ће настава да се обавља пет или шест дана у недељи. Право гласа имају сви ученици старији од 14 година, а само гласање организују шведски радио и штампа. Треба одмах објавити да резултати гласања итак не обавезују школске власти у Шведској да тако и поступе.

ЖИВИ СНЕШКО БЕЛИЋ С ГРИНДСТОУН АЛЕНДА

тка пасти. Личила је на пијаног човека, или још тачније речено, на циновог пијаног Снешка Белића.

Висока готово два метра, с масивним рукама и ногама и са струком најмање три пута дебљијим него у најкрупнијег човека, оцртавала се приказа према вечерњем небу као неко фантастично чудовиште с какве друге планете. Једва чујно, неземаљско стењање избјило је из снежне масе која је претстављала главу.

Деца су побацила свој драгоцени терет и журнула према селу.

Али, њихови родитељи нису узели озбиљно децу причу о живом Снешку Белићу. „Светлосна варка“, — рекли су ови стари рибари. Њих је много више интересовала вест да се на обали налази знатна количина дрва и хране коју је море донело.

Сутрадан, чим је свануло отишли су на обалу где су остали до вечери спасавајући од мора све до чега су могли доћи. Као и њихова деца претходног дана, кренули су кућама кад је већ почело да се смршава.

врили су на носила, склепана на брзу руку од дасака које је море избацило на обалу. Повратак у село био је мучан, јер је „ледени човек“ био неколико пута тежи од одраслог човека.

Читаву ноћ рибари су се трудили да нађеног човека ослободе његовог дебелог леденог окова. Прво су лед разбијали секирама, а слојеве уз тело несрећника отапали су крпама натопљеним у млакој води.

Чудна повест о страдањима

Тек узору је сав лед био уклоњен са њега. Негде око подне човек се освестио и тада је, невезаним реченицама, испричао да се зове Огист Бурде, да је први крманос с једрењака „Калкута“ који је 14 септембра напустио Ливерпул и кренуо за Квибек. Ту је утоварио дрвену праћу и пошао натраг за Ливерпул. За време шловидбе кроз Залив

Светог Лоренца једрењак је захватила буре и он је потонуо северно од острва Гриндстоуна.

Два чамца за спасавање, у које је посада прешла, буре је убрзо преврнула. Бурде је био убеђен да је он једини преживео ову несрећу, али се касније дознало да су се спасли капетан Тајрел и још три морнара који су успели да се дочепају обликњег острва Грос. Сви остали морнари — њих двадесет двојица — и једна жена-путник утопили су се у узнемиреном мору.

Дан и ноћ таласи су носили Бурдеа који се држао за комад поломљене катарке све док га море није избацило на острво Гриндстоун. Снежна бура била је тада на врхунцу и његово мокро одело одједном се заледило. Снег је и даље падао, снежне пахулице су се лепиле и ледиле се на њему. Са сваким часом тај ледени оклоп постајао је све

дебљи и тежи. Колико се дуго тетурао острвом у полусвесном стању, није ни сам могао да каже.

Али, то није био крај Бурдеовим mukaма. Рибари и њихов стари свештеник добро су познавали опасности гангрене и схватили су да се Бурдеов живот може спасти само ако му се ампутирају обе, потпуно промрале, ноге. Операцију је извршио свештеник, на обичном столу, готово без интрузиона и с ракијом као јединим средством за наркозу. Шесторица рибара држали су за то време несрећног Бурдеа.

Полако и болно водио је

Бурде своју другу битку против смрти. Крајем маја толико се опоравио да су га могли пребацити у Квибек, где су прави хирурзи наставили операцију коју су почели до-бронамерни и неуки рибари заједно са својим свештеником. После дугих месеци опорављања он је уместо изгубљених ногу добио протезе.

Кад се Бурде вратио на Гриндстоун Аленд све рибарске породице изашле су да добродошлицом поздраве свог „живог Снешка Белића“. Бурде је заувек остао на овом острву, ту се оженио и његови потомци и данас тамо живе.

ПРОНАЛАЗАЧ И ЊЕГОВ ПРОНАЛАЗАК

Амерички проналазач Чарлс Кетеринг, који је своје огромно техничко искуство углавном стекао непрестаним експериментисањем, није имао много стрпљења са онима чије је знање потицало искључиво из књига.

Пре неколико година на једној изложби техничких проналазака био је приказан и Кетерингов последњи изум — неки клип за локомотиве. Једног поднева пред његовим клипом застао је неки посетилац. Како није препознао Кетеринга, посетилац је наглас рекао: „Не схватам како је ико могао да конструише овакву бесмислицу“.

— А шта недостаје овом клипу? — запита га Кетеринг. Па он је већ „превалио“ 1.500.000 миља.

— Мене не занима колико је миља преваљено. Он јединоставно не вреди две паре. У принципну је погрешан.

— Како знате? — запитао је проналазач.

— Ја сам инжењер, а раније сам био цртач планова и механичар.

— У реду, — одврати Кетеринг, — а да ли сте икад били клип?

Гриндстоун Аленд, једно од Магдalenских Острва у Заливу св. Лоренца, није запамтило јачу снежну буру од оне која се оручила на њега крајем децембра месеца 1875 године. Три дана и три ноћи беснео је снежни оркан. Живот је потпуно стао, нико се живи није усуђивао ни да отвори врата од куће, акамоли да изађе из ње.

Као чудовиште с друге планете

Четвртог дана, као да се уморила, буре је нагло престала и група дечака кренула је по обичају на обалу да види није ли разбеснело море избацило штогод од чега би они могли имати користи. Нису се разочарали. Обала је била пуна дасака, поломљених греди и јарбола — сигуран знак да је негде недалеко од ње настрадао неки брод. Међу предметима избаченим на обалу нашло се неколико бурди са усвојеним свињским месом и другим намирницама. Дечаци су приноули на посао да би све то пренели даље од обале, до места где плина не допире. Био је већ сумрак кад су завршили. Затим су на-товарили на себе онолико колико су могли да понесу и кренули кућама.

Али, тек што су поодмакли од обале а дечак који се налазио на челу групе претстрашено је крикнуо. Остали су застали и са ужасом буљили у фантастичну сподобу која им се, корак по корак, приближавала. Поводила се и сапитала као да ће сваког трену-

Људи су се скаменили

Кад су се приближили једном каменом амбару, који се налазио на миљу од обале, иза угла појавио се снежни цин. Неколико тренутака стајали су као скамењени, а онда су уплашени, као и деца, журнули према селу.

Ноћ је донела смирење и победила страх. Трезвени рибари знали су да нема утвара и чудовишта и зато су решили да препраже острво и утврде шта или ко их је толико уплашио. Сутрадан су сви одрасли мушкарци кренули да траже „снежног човека“. На несрећу, нови снег који је преко ноћи пао замео је све трагове. Тражили су, онако насумице, читав дан и већ се спремили да дигну руке од узалудног трагања кад је један од њих угледао све-же, циновске трагове стопала дугачких преко пола метра. Траг је водио цик-цак према обали. Мрак је већ био пао и рибари су са уплаћеним фењерима кренули по трагу.

— Погледајте! — наједном је ујаснуто прошаптао један од рибара.

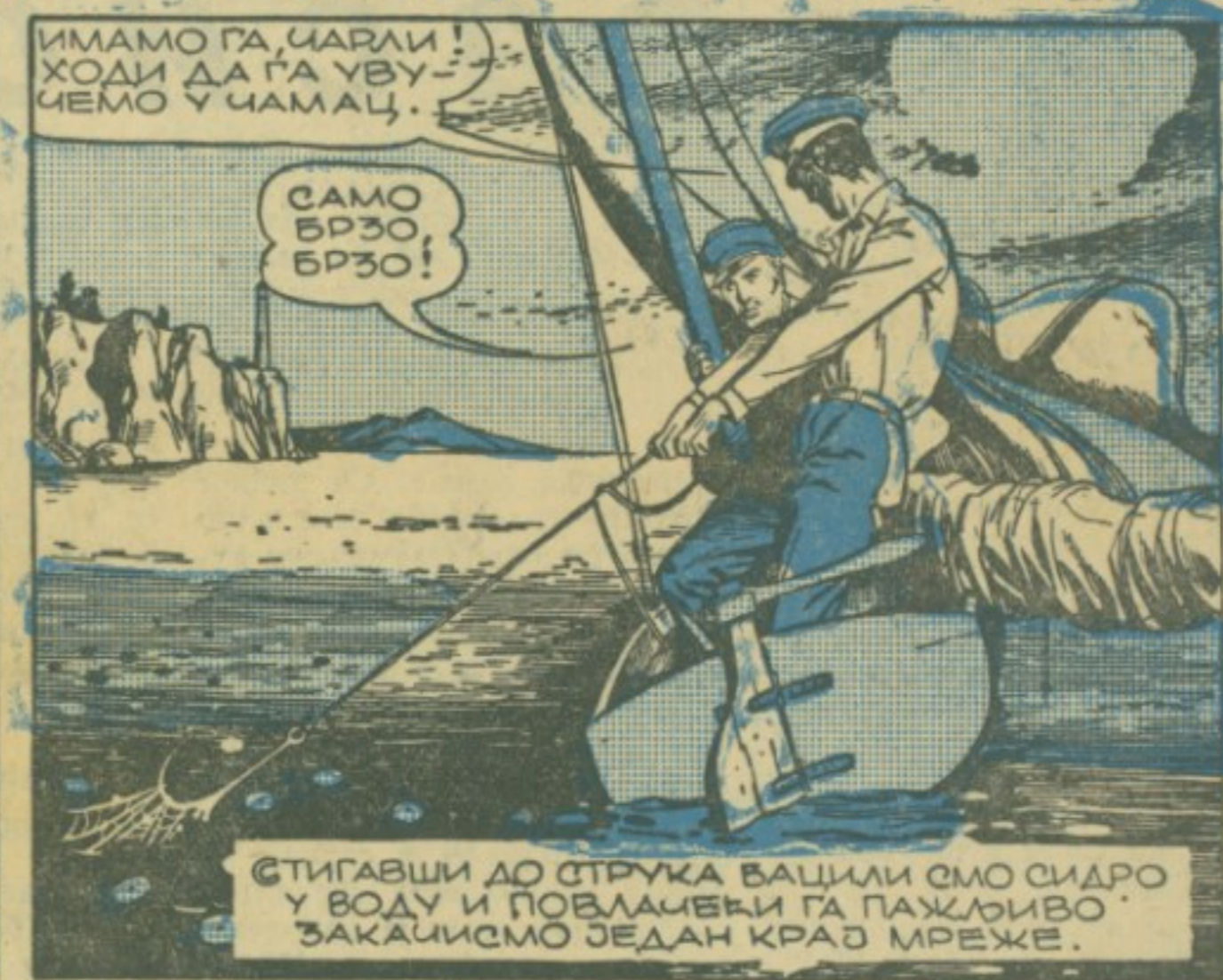
На двадесетак корака од њих, преваљено на бок, лежало је нешто што је потсећало на палу, циновску статуу од леда.

— Па то је жив човек у оклопу од леда и смрзнутог снега! — узвикнуо је човек који се нагнуо над несрећником.

Живог „Снешка Белића“ ста

ВЕЛИКИ АЛЕК

ЉЕТА И ПИШЕ Л. ФИШЕР по Џ. ЛОНДОНУ

„БЕРНАРДИНАЦ БРОДОЛОМНИКА“

Из француске луке Хавр први пут је по подне 22 јуна 1927 године испловио брод „Ил д Франс“, а пре неки дан, после 32 године поморске службе у миру и рату, Французи су се од њега опростили тешка срца. Овај брод је познат не само као један од најлукузнијих путничких бродова, већ и као брод-херој и спасилац.

Један од најдраматичнијих догађаја у повести „Ил д Франс“ је подвиг његовог капетана Арнола за време Другог светског рата у водама Снагатура, јуна 1940. једне ноћи муне месечине, радиотелеграфиста је јавио да магнетска мина иде у сусрет броду. Не часећи капетан Арнол јој је са неколико морнара пошао чамцем у сусрет. Јасно се видела антена мина, која је просто летела према праћу брода. Капетан је искочио и запливао ка њој. Опрезно да не би дотакао убиствену антену покушао је да живим смакне прстен. Тек трећи пут му је то пошло за руком. Овај подвиг је донео броду „Ратни крот са палмом“.

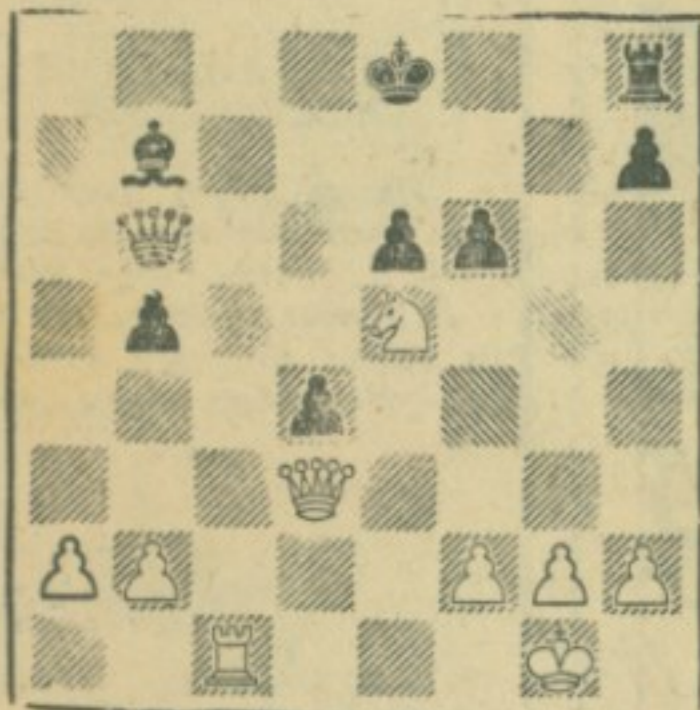
Поморци су броду дали поред осталих и један сасвим одговарајући надимак „Бернардинац бродоломника“. Пет пута је он притицао у помоћ бродовима разних нација и на узбурканих, понекад и по шест метара високих таласа, спасавао дављенике. Свиња који су се нашли на пострадалом италијанском броду „Андреа Дорија“ лежнуло је када су кроз маглу угледали блештаво осветљени брод „Ил д Франс“. Тада је спасено 754 страдалиника. Због овога је брод одликован орденом „Витеза за заслуге у поморству“.

Понос Француза „Ил д Франс“ сада ће у Јапану бити претворен у старо двојке. У луци Хавра од њега се војничким поздравом опростио његов први заповедник Бланкар.

Учимо шах

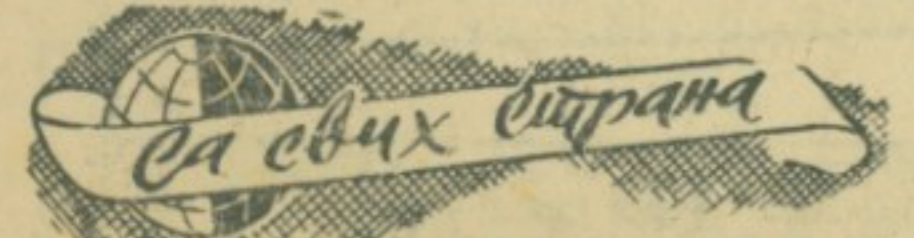
LXIV

О рокади је већ било говора, али значај тога потеза ми још нисмо довољно, у пракси, уочили.

Овако је изгледао положај у партији коју је садашњи првак света, Ботвиник, играо као бели са Евеом на турниру за првенство света 1948 године. Еве је напао белог скакача. Изгубити тако моћну фигуру у игри са играчем какав је Еве то би могло да значи и губитак партије, али увиђајући велику слабост црног, насталу због тога што он није направио рокаду, Ботвиник жртвује скакача и одлучује се за напад на црног краља. 1. Дц3-г3, ф6:е5 2. Дг3-г7, Тх8-ф8 3. Тц1-ц7, Дб6:ц7 4. Дг7:ц7 (Остати с топом и ловцем против даме која се налази у Ботвиниковим рукама, то је више него опасно, али шта је друго Еве могао да учини?) 4... Лб8-д5 5. Дц7:е5, д4-ц3 6. Де5-е3, Дц5-ц4 7. б2-б3, Тф8-ф7 8. ф2-ф3 Тф7-ц7 9. Де3-ц2, е6-е5 10. б3:ц4, б5:ц4 11. Кг8-ф2, Ке8-ф7 12. Кф2-е3, Кф7-е6 13. Дц2-б4, Тд7-ц7 14. Ке3-ц2, Тц7-ц6 15. а2-а4! Црни се предаје.

У претпрошлој лекцији, где се говори о надомности од три пешака, место „не може“ треба да стоји „не мора“ да донесе победу.

Злато из морске воде

Када пијемо воду ми у организам уносимо и — злато. Њега је наравно у бокалу тако мало да се само специјалним, веома осетљивим уређајима може открити.

Злата има и у морској води и то у сваком кубном метру просечно пет милиграма. Нађена су чак и читава зрна злата. Поред овога у морској води има и других ретких соли и метала: платине, сребра, паладијума, радијума, германијума и других.

Људи су се од давних времена бавили мишљу да ваде злато из мора. Али многи покушаји су остали без успеха. Научници ипак нису напустили мисао да из морске воде издвоје овај племенити метал, јер њега ту има толико да би сваки становник земљине кугле могао да добије по два килограма.

У Хемиско-технолошком институту у Москви је недавно пронађен добар и јевтин метод за добијање злата из морске воде. Нарочите направе напуњене су специјалном смолом, која омогућава изменљива јона једног метала с другим. Један уређај са оваквом смолом инсталирали су на лађи која је кружила Тихим Океаном. Када се вратила у Москву нашли су на смоли прве количине злата добијеног из морске воде.

На основу овога совјетски научници тврде да је сасвим омогуће индустријско добијање злата. Потребно је само обезбедити довољне количине смоле у којој долази до измене јона а притом везује злато када кроз њу тече вода. Оваква смола — тврде — није погодна само за добијање злата из морске воде већ и за многа подручја технике.

ЧАСОВНИК БУДУЋНОСТИ

Јапанска индустрија спрема за тржиште нову врсту часовника који ће потпуно истребнути досадашње. Сат будућности, како га називају у Јапану, нема никаквих звучаника ни опруга па чак ни скалање и бројчаник. У сат ће бити уграђен транзистор и мали звучник, тако подешен да би радио на истој таласној дужини на којој и опсерваторија где би био централни часовник. Зато је довољно да се само притисне дугме на сату и да се чује традиционални „ударца у гонг“. На тај начин часовници би били потпуно тачни — никад не би нишли ни напред ни наозад.

ТРИ СЛИКАРСКА ВЕЛИКАНА

У месту Аласију у Италији, налази се мала галерија у којој ће ове године бити три изложбе великих сликара. Од 29 марта до 26 априла, Пабло Пикасо ће изложити 28 својих радова: керамику, цртеже и слике. До краја маја биће изложене 32 слике младог и популарног француског сликара Бернара Бифеа, а после њега долазе слике преминулог сликара Модилјанија.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЧОВЕК У ПРОСТОРУ БЕЗ ТЕЖЕ

Генерал Оливер Нис и пуковник Џон Степ, медицински стручњаци врше опите на себи — лебде у простору без теже.

У специјално уређеном транспортном авиону они су неколико пута по 15 секунди покушавали да испитају осећање човека кад изгуби тежину.

Само, њихове пробе су биле врло кратке, јер за време лета кроз ваздух или у земљиној орбити посада вазонских бродова ће сатима, месецима па и годинама тако лебдети.

ИСПИТИВАЊЕ „СТАРОГ ВАЗДУХА“

Мехурићи „старог ваздуха“ затворени у поларном леду пружају научницима могућност да испитају његов састав и дознају да ли сада индустрија квари ваздух угљениксоидом. У дубоким слојевима леда на Гренланду и Антарктику ти мехурићи ваздуха се налазе већ од пре десет столећа. Највећи проблем који су притом научници морали да савладају свакако је у томе да се овај ваздух не помеша одмах са ваздухом у соби где раде. У овом „старом ваздуху“ научници нису нашли ни бактерије ништа било какве трагове биолошког материјала.

БИЋЕ ИМ ЛАКШЕ

Нови седатив тримегамида лако изазива сан код домаћих животиња кад нека треба да се подвргне хируршкој интервенцији. После операције животиња се лако буди и није заморена. Напротив, изгледа као да се пробудила после краткотрајног сна — пишу три америчка научника у часопису „Природа“. Животиње се за време дејства ове дроге не бацају нити губе координацију покрета. То је најбоља дрога од свих досада примењиваних у те сврхе, тврде научници.

„ШЕЋЊЕ“ ЗА ВРЕМЕ ОПЕРАЦИЈЕ

Да би се за време операције омогућило боље струјање крви кроз вене и артерије и спречило згушавање крви у њима, за ногу пацијента се приљубљује електрода. На тај

начин мишићи кад се контрахују као пумпе истискују крв из крвних судова што се иначе дешава при ходању.

Тако ће се избећи, пишу два енглеска хирурга, једна од компликације или понекад и узрока смрти, када зрушана крв пође крвотоком и изазове запушење неке главне артерије.

„ЛЕТЕЋИ БИЦИКЛ“

Упркос потсмеху колега неколико истражних британских ваздухопловних стручњака жели да се одмори од млазних авиона и направи машину какву су људи вековима желели. Прототип овог летећег бицикла покренуће човек осам једноставним покретом ноге.

— Ми прилазимо овом проблему озбиљно као да је у питању изградња авиона, — каже један од главних извођача плана. Досадашња испитивања нам дају наде.

Међутим, велики проблем је — колико ће бити потребно човекове снаге за узлетање а колико за одржавање у ваздуху. После неког времена наступиле су наравно и замор. Све треба прорачунати. Али, уверени у успех, чланови ове групе се одушевљавају раде на својој замисли.

МАЛО ПУТНИКА, МНОГО НОВЦА

Први атомски путнички брод још је у изградњи. Биће поринут у море 1959, а кренуће на пут 1960. Назван је „Савана“ као што се звао први парни брод који је прешао Атлантски Океан. Брод ће моћи да плови три године а да не добије ново гориво. Некадашња „Савана“, коштала је, прорачунато у данашњем новцу, 25 милиона франака. Атомска „Савана“ коштаће 15 милијарди франака. Поред робе моћи ће да повезе свега 20 путника.

ВАКЦИНАЦИЈА УДИСАЊЕМ

Према америчким листовима, два научника, М. Кои и К. Левис, извршили су имунизацију два заморчета против туберкулозе на тај начин што су им дали да удишу пару вакцине БСЖ-а. Имунизација паром показала се од исте вредности као и поткожна вакцина.

ОПЕРАЦИЈА НА ОТСТОЈАЊУ

У току операције болесник је водио разговор преко телефона. На другој страни телефонске жице налазио се професор Ларс Хаксел, шведски неурохирург, који је слушао болесникову обавештења о томе шта осећа, а за то време је његов „атомски нож“ баратао по болесниковом мозгу. Тако је извршена прва операција на свету помоћу „протонских зракова“, која не може да изазове ни излив крви ни инфекцију пошто се лобања не отвара. Болесник је био човек од 55 година, patio је од депресије и повремених главобоља. У току операције, која је трајала два сата, болесника су лагано окретали око његове уздужне осовине да би зрак начинио круг око оболелог дела мозга, великог колико нокат. После операције болесник је устао, са осмехом се захвално присутним лекарима и отишао.

ПРАСТАРО ЈАЈЕ

Амерички музеј Природне историје добио је једно јаје диносаура старо, како се верује, 120 милиона година. Диносаур је била једна од највећих животиња која је живела на земљи, а ово највеће јаје је једино у целој западној хемисфери.

ДВА ПУТА ВИШЕ

Број становника у Индији повећава се веома брзо. Ако се садашњи висок проценат рађања настави а проценат смртних случајева буде и даље у опадању, становништво Индије ће се готово удвостручити до 1986 године. Око 800 милиона људи би тада живело на површини која претставља само две петине територије Сједињених Америчких Држава.

ХРАНА ИЗ МОРА

Сваке године из свих океана извади се око 30 милиона тона рибе и биља за исхрану становништва. Међутим, стручњаци верују да се ова количина може још знатно повећати ако би се метод рибарења побољшао.

... „бау-бау“ — најстарија ста- клена боца пронађена је у гробу египат- децу — уствари је староегипатска стра- шна немам из цар- ства мртвих: „ба- Бан“.

... научници сма- трају да дубина снега на Јужном полу из- носи од 1.800 до 2.000 метара.

... сове су ноћне птице: дају мирују, а у лов одлазе тек кад падне мрак. Ме- ђутим снежнобела со-

ског фараона Тутмеса II (око 1.400 године пре наше ере).

... крајем прошлог века у гимназијама и другим средњим шко- лама у Србији посто- јале су три врсте о- цена: за учење, за владање и за вред- ноћу. Оцене за учење биле су: одличан, вр- лодобар, слаб и рђав; за владање: примерно, добро и лоше; за вредноћу: похвално, марљиво и немар- љиво.

ва арктичких тундри за време летњих месе- ци кад тамо уопште нема ноћи, лови и по дневној светло- сти.

... наша полска ја- ребица кад је рањена у ногу сама се „лечи“ на тај начин што на рану ставља „завој“ од меког перја које почупа с трбуха.

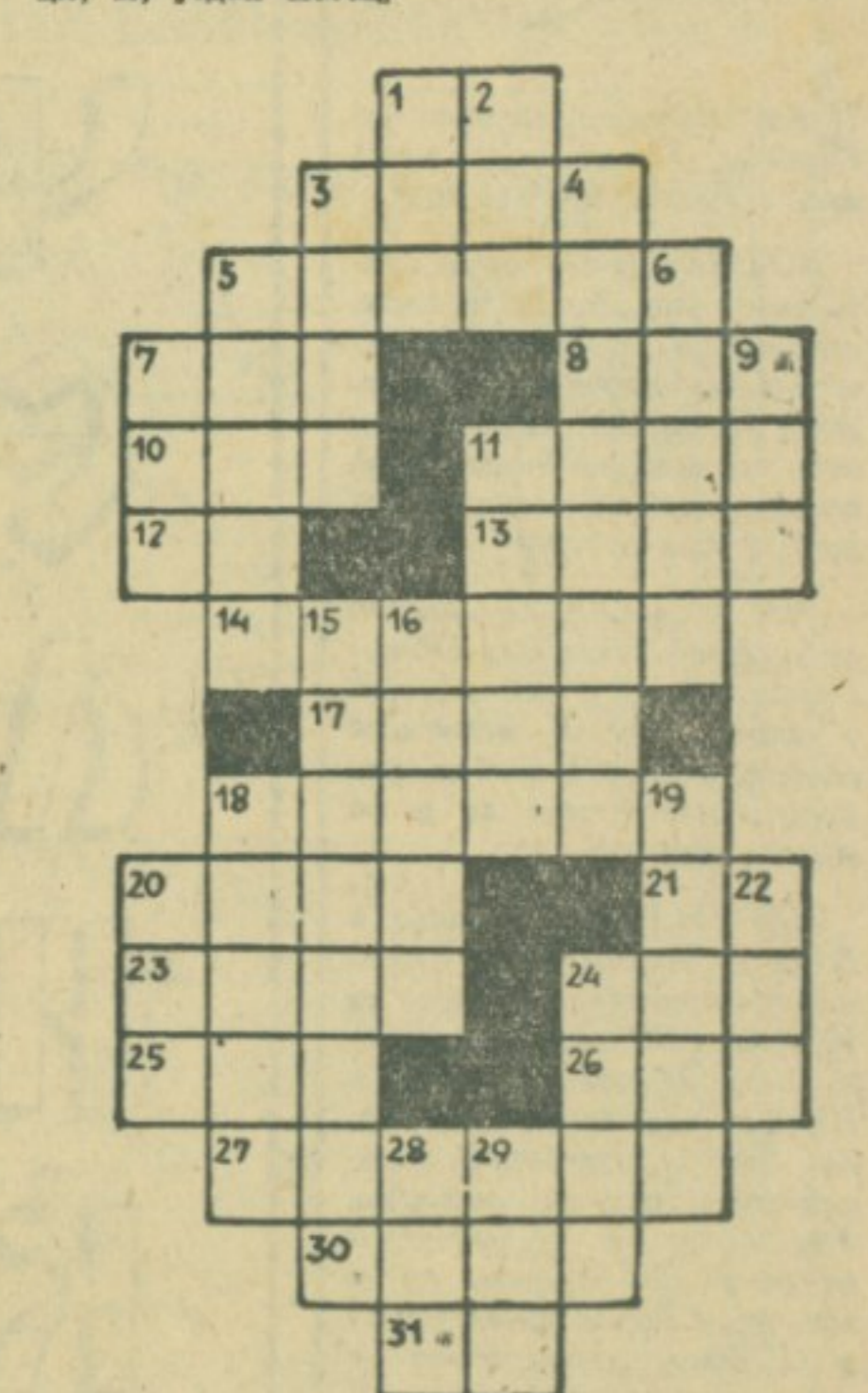
... река Нева вео- ма је кратка — свега 74 километра — а и- пак у свом сливу има око 50 хиљада је- зера.

... сваке године на пучини страда око две стотине хиљада бродоломника.

Водоравно: 1) слово латинице; 2) врста рибе; 3) илаци народни херој; 4) врста птице; 5) музички термин; 6) врста кошаркашких репрезентативаца; 7) део тела; 8) река у СССР; 9) један занатлија; 10) главни град једне суседне државе; 11) странско женско име; 12) храбри; 13) презиме италијанске оперске певачице; 14) врста арбе; 15) марка аутомобила; 16) притока Каспског Језера; 17) дрво у Северној Америци; 18) један месец.

Усправно: 1) река у Немачкој; 2) врста шиб- ба; 3) водона животиња; 4) град на Космету; 5) музички термин; 6) илаци кошаркашки репрезентативаца; 7) део тела; 8) река у СССР; 9) један занатлија; 10) главни град једне суседне државе; 11) странско женско име; 12) храбри; 13) презиме италијанске оперске певачице; 14) врста арбе; 15) марка аутомобила; 16) притока Каспског Језера; 17) дрво у Северној Америци; 18) један месец.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) те; 2) бари; 3) тараба; 4) Ба- њалука; 5) Ана; 6) док; 7) са; 8) Алза; 9) ре; 10) Конрад; 11) талк; 12) шорота; 13) ре; 14) са; 15) то; 16) ета; 17) тис; 18) паралела; 19) колиба; 20) аме; 21) ва.
Усправно: 1) Тара; 2) Арал; 3) бања; 4) Абуд; 5) танк; 6) акорд; 7) бас; 8) Алза; 9) Егара; 10) „Орлов“; 11) Ото; 12) акт; 13) петак; 14) Алма; 15) реп; 16) оса; 17) Арон; 18) Теба; 19) Ален; 20) Лима.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Медвед који клима главом

Приликом окретања тачко- ва за време возње медвед опушта и диже главу. Играчку направите од даске и картона али је још боље да цела буде од даске према нацрту који ћете направити на обичном папиру. Изглед играчке имате на слици број 1, поједишне делове на слици 2, а попречан пресе- к „медведа“ на слици 3.

Један лак задатак

Један пуж пење се уз ста- бло дрвета високо 16 мета- ра. Преко дана погне се че- тири метра; ноћу, док се од- мара, склизне 3 метра. Ко- лико ће му дана бити потре- бно да се погне на врх др- вета?

Иако је овај задатак лак, ипак ћемо вам дати ошчење: Пужу ће бити потребно свега 13 дана да доспе на врх дрвета. Многим се од вас вероватно учинило да му је за тај посао потребно 16 дана, пошто дневно пређе свега један метар. Међутим, када се уутру тринаестог дана пуж буде налазио на висини од 12 метара, он ће тринаестог дана увече бити тачно на врху дрвета, јер дневно прелази 4 метра.

Загонетка

Многе речи ређам, слажем. Али главну реч не кажем. Ипак ко ми речи схвати. Сам ће ону главну дати. А то исто и сљ. ваљди. Да не ваће ко ме тражи. Пронађи ме, потоси ме. Пу је неће ваће име. (визуелне — илаци визуелне)

Мудар стражар

Ноћни стражар морао је сваке ноћи да обиђе око сваке куће и прође кроз сваку улицу али само по једанпут. Погледајте добро слику 1 па ако не знате како је то учинио погледајте слику 2, и биће вам јасно куда је про- шао мудри стражар. Његов пут око куће обележен је тачкицама.

НЕ ЗНА ШТА ЈЕ ПОСЛЕ ДЕВЕТ

Гаја се хвали пред Белком како уме' лепо да броји. — Да чујем, рече Белка. Гаја поче да броји, али кад је дошао до девет, стао је. — Па добро, Гајо, ваљда

знаш шта је после девет? — Не, не знам, пошто у девет увек морам у кревет.

ДОБРО ЗА ЗЛО

— Ујка Пајо, да ли је истина да свако зло треба вратити добрим? — Тако је, Влајо! Свака народна пословица је права мудрост. — Е, онда, треба после подне да ме водиш на оладолед, јер сам малочас разбио твоје ношари.

ЗАШТО ПЛАЧЕ

— Дала сам ти, Гајо, велики сендич са шунком, а ти опет плачеш — каже тетка Белка Гаји. — Јесте, али... али... кад год заврзим он постаје све мањи, — наставио је да кука Гаја.

ПИТАЊА ОДОЂОРИ

Где је био град Промона? Ко су били ротници? Где се налази Рибље Језеро? Ко је написао роман „Два идола“?

ОДГОВОР:

ПРОМОНА је био град старих Либурна а налази се на брежуљку близу Книна.

Плема Далмати заузели су Промону 52 године пре наше ере, а Римљани 34 године.

РОТНИЦИ (у неким крајевима називали су их присежницима) били су у општинама, нарочито у Хрватском Приморју, службеници који су вршили намену политичку службу и помагали судијама при суђењу.

РИБЉЕ ЈЕЗЕРО налази се у Црној Гори, под Облом Главом. Дуго је 300 метара, а широко 285. У њему има шевора. Богато је рибом, нарочито пастрмком, па је по томе и названо.

„ДВА ИДОЛА“ написао је Бозобој Атанасковић, књижевник-приповедач. Родио се 10 јуна 1826 године у Баји, а умро 28 августа 1858 у Новом Саду. Завршио је праву. Био је одушевљен присталица Вукових реформи. Учествовао је у народном покрету 1848 године, па је због тога морао да емигрира у Бероун. Пропутовао је многа европска земља. У њиховности се јавио песмама, а после приповеткама. Његова поезија приповетка „Вучевка“ и роман „Два идола“ су најбоље што је он дао у нашој књижевности.

БАШЧЕДНК

